CĂTANĂ, B. 629

BIBLIOTECA FACULTĂȚII
de
Limba și literatura română

Cota Î 1049
Acad. F. J.
Inventar

ACADEMIA ROMÂNĂ
DICȚIONAR

BALADE POPORALE

DIN GURA POPORULUĬ BĂNĂȚEN

CULESE

DE

GHEORGHE CĂTANĂ, B.

ÎNVĔȚĂTOR.

ACADEMIA R. P. R.
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
BIBLIOTECA
Nr. 1049

BIBLIOTECA
ACADEMIEI
REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

EDITURA
Librăriei **CIURCU**, Brașov.
1895.

Tipografia A. Mureșianu Brașov, 1895.

ACADEMIA ROMÂNĂ
DICȚIONAR

PREFAȚĂ.

„Românul e născut poet“.
V. Alecsandri.

Pline de adevĕrurĭ sunt cuvintele fostuluĭ bard dela Mircescĭ, care le-a pronunțat despre poporul românesc, când a zis: „Românul e născut poet“.

Tot așa de adevĕrate sunt și cuvintele filo-românuluĭ Martin Opitz, care vieţuind cât-va timp printre Românii din Ardél, atât de mult a admirat talentul lor poetic, încât a numit pe Românĭ „un popor de poețĭ“.

Și cu drept cuvênt așa este, căcĭ nu sĕ află nimenĭ, fie Român, fie strĕin, care vieţuind printre Românĭ și interesându-sĕ cât de puțin de eĭ, să nu fi admirat facultățile spirituale, caracterul oțelit, spiritul pururea viŭ, deștept, tréz, poetic, încântător al acestuĭ „popor de poețĭ“. Astfel de facultățĭ, pe carĭ nu le găsim aprópe la nicĭ un popor cult al Europeĭ.

Poporul român, a căruĭ stea lucesce falnic pe cerul Europeĭ, profețindu-ĭ un mare viitor, prin aceste însușirĭ nobile ale sale, a deșteptat simpatiile altor națiunĭ asupra sa.

Astăzĭ aflăm multe din baladele, doĭnele și hôrele nóstre publicate, aprețiate și admirate de alte națiunĭ culte ale Europeĭ!

Ba putem zice, fără a ne lăuda, că dacă am compara poesia nóstră poporală cu literatura poporală a altor națiunĭ, ea este chiar superióră în frumusețĭ față cu literatura celor maĭ multe națiunĭ din lume. Las să urmeze maĭ jos aprețiările altor bărbațĭ vrednicĭ și învĕțațĭ aĭ noștri, carĭ le-aŭ făcut asupra literatureĭ poporale.

Vasilie Alecsandri, regele poeților a zis: „Românul e născut poet; înzestrat dela natură cu o închipuire strălucită și cu o inimă simțitóre, el îșĭ revarsă tainele sufletuluĭ în melodiĭ armoniόse și în poesiĭ improvisate. De-l muncesce dorul, de-l cuprinde veselia, de-l minunézǎ vre-o faptă măréță, el îșĭ cântă suferințele și mulțămirile, îșĭ cântă eroiĭ, îșĭ cântă istoria și astfel sufletul sĕŭ este un isvor nesecat de frumósă poesiă!“

Iosif Vulcan, redactorul „Familieĭ“, bine-cunoscutul nostru publicist de dincócĭ de Carpațĭ, étă ce zice: „Poesia poporală este istoria uneĭ națiunĭ. Ea ne păstrézǎ tradițiunile, moravurile și datinele poporuluĭ, faptele sale gloriόse, bravurile, luptele și învingerile acestuia. Ea e amica sa cea maĭ constantă și maĭ fidelă, și trăesce numaĭ cu dênsul și prin dênsul; suride cu grație și voioșiă în zilele luĭ de glorie și plânge cu lacrămĭ de sânge la mormêntul fericireĭ luĭ“.

Profesorul Aron Densușian de dincolo de Carpațĭ numesce literatura poporală, poesia poporală: „cartea poporuluĭ“. „Dar acéstă carte“, zice numitul învĕțat, „nu are nimic comun cu operile literaților. Cartea acésta e totdéuna nouă, totdéuna citéță și înțelésă, pentru-că e dictată de geniul necuprins și nesecabil al poporuluĭ și scrisă cu mâna timpuluĭ, ce tóte le scie și le vede, și cu inima aprinsă de dorurĭ și suvenirĭ. Sunt puține popórĕ, care să aibă o astfel de carte atât de veche și totdeodată atât de bogată în cuprins, precum aŭ Românií; în care începutul și viața, fericirea și suferințele, religiunea și superstițiunea, puterea și modul cugetăriĭ, în scurt tótă ființa și spiritul, din tóte timpurile, să fie descrise cu atâta adevĕr, cu atâta chiaritate, cu atâtea variĭ și viĭ colorĭ, în care după seculĭ și miĭ de anĭ să le aflăm tóte, tot așa de noŭĕ, tot așa de întregĭ și nealterate ca și la început“.

Poetul Martin Opitz, părintele filologieĭ germane, zice între altele: „Rar sĕ află popor maĭ talentat sub sóre decât poporul românesc."

„Când aud un cântec românesc cântat cu atâta dulcéță, 'mĭ vine să cred, că musica anume e creată pentru Român și Românul pentru musică".

Mișcat de talentul poetic al Românuluĭ, el a numit pe Românĭ „un popor de poețĭ". El a scris despre Românĭ poema „Zlatna", în care descrie fidel datinile și caracterul poporuluĭ românesc.

Acéstă frumósă poesie e tradusă astădĭ în românesce de talentatul poet George Coșbuc. Étă ce zice M. Opitz la locul, unde e vorba de limba, datinile și portul poporuluĭ românesc, în carĭ nu vede alta, decât datinele și portul poporuluĭ vechiŭ roman.

— Și totușĭ limba vóstră prin timpĭ s'a strecurat
Întrégă, 'ncât cu dreptul e lucru de mirat.
Italia chiar este departe de trupină,
Și 'ntocmaĭ Esperida și Galia vecină,
Pe cât de puțin ele cu Roma sĕ unesc,
Pe-atât de mult unit e poporul românesc.
În fiece colibă cu pae acoperită
Un sânge nobil spune, că limba moștenită
Și azĭ e tot aceeașĭ și datinele sunt
Păstrate cu credință, al vostru îmbrăcămênt,
Și jocul chiar e martor, c'avețĭ trupină veche
Un joc care'n frumsețe, abia 'șĭ află păreche!

Și acestea tóte ni-le spune un strein, un german, care puțin timp a stat între Românĭ, dar n'a putut să nu admire pe acest „popor de poețĭ".

Alt om învĕțat zice: „Poesia nóstră poporală forméză un tesaur din cele maĭ prețióse și merită a fi scósă la lumină, ca un titlu de glorie pentru națiunea românéscă".

Aș putea pune înainte și cuvintele altor bărbațĭ erudițĭ, carĭ laudă pe Român pentru însușirile luĭ nobile, nu numaĭ Românĭ, dar și streinĭ; ajunge însă ca să sĕ convingă orĭ și cine, că ce lucru prețios, ce odor, ce mărgăritar e literatura poporală cu diferitele sale ramificațiunĭ, înțeleg literatura nu cea scrisă de erudițĭ pentru popor, ci literatura nescrisă făcută de însă-șĭ creațiunile ideale ale poporuluĭ românesc.

Decĭ, dacă de atâta însemnătate e literatura poporală, aș putea eŭ óre să staŭ éc'așa fără nicĭ o ocupațiune și să nu mĕ mișc, adunând dela scumpul nostru popor aceste mărgăritare, aceste fragmente prețióse, carĭ vor servi celor competențĭ și erudițĭ, a scóte din ele orĭ ce lumină vor afla pentru completarea istorieĭ? — Eŭ unul nu, ci tot timpul liber, de care dispun, îl folosesc, ocupându-mě cu lucrurĭ folositóre, cu lucrurĭ carĭ să servéscă națiuneĭ mele spre ridicarea și mărirea eĭ. Asta a fost și este ținta mea, să servesc măcar cât de puțin la binele și înflorirea națiuneĭ mele, și atuncĭ mě simt mulțămit. Îndată când am pășit ca învěțător, am și început a aduna din literatura poporală tot ce am creḑut că e bun și folositor. Așa am ajuns a aduna un mare numěr de poveștĭ, balade, cântece, doĭne, hore, ghîcitorĭ, datinĭ etc. cu deosebire dela poporul român bănățén.

Din acest material aŭ apărut „Poveștile Bănatuluĭ“ în 2 părțĭ.

Broșura acésta conține numaĭ balade, după a căror apariţiune voiŭ întocmi și celălalt material ce'l maĭ am.

Că am adunat acest material din literatura poporală, însă nu e meritul meŭ este meritul poporuluĭ, care a păstrat, a conservat acéstă scumpă comóră. Meritul meŭ e numaĭ că am avut plăcerea de a-le scrie.

Baladele din colecțiunea de față, parte le-am adunat eŭ din diferite părțĭ ale Bănatuluĭ, parte mi-le trimiseră amicĭ și prietinĭ binevoitorĭ spre publicare. Astfel baladele: „Iancu Săbiancu“, „Ienășel cel frumușel“, „Gruia copilul“ mi-le trimise amicul meŭ Ioachim Radulovicĭ, învěțător în Crijma; „Voichița“ și „Ianăș Gulianăș“ mi-le spuse tîněrul și bravul econom dela noĭ Ianăș Ianu; „Jalea braduluĭ“ și „Fata de general“ mi-le trimise Ioan Rașa, econom și conducětorul coruluĭ vocal din Jebel; ear baladele „Din, Constantin și Român“ precum și „Sila Sămădila și Delea Dămian“ mi-le dase spre publicare preotul Aurel Iana și învěțătorul Sofroniu Liuba din Maĭdan.

Priméscă aceștĭ Domnĭ și amicĭ mulțămirile mele cele maĭ sincere, căcĭ s'aŭ interesat de literatura poporală și n'aŭ pregetat ostenele și jertfe întru adunarea și trimiterea acestor balade.

O parte mare din baladele acestea le-am cules din comuna Brebul dela un anumit „Todor Lăutașu“, lăutar, și care scia atâtea cântece, atâtea balade, de te miraĭ de unde le scie și cum le ține pe tóte minte. Era în stare maĭ multe zile a'țĭ spune balade și cântece și acelea eraŭ atât de frumóse, de să le tot ascultĭ. Durere însă că a murit și eŭ nu ajunsesem a scrie nicĭ a patra parte dóră, din câte scia el.

Încheĭ acéstă modestă prefață, rugând

pe totĭ acéia şi cu deosebire pe preoţĭ şi învĕţătorĭ, carĭ trăesc în nemijlocita apropiere cu poporul, şi aŭ zilnic afacerĭ cu dênsul, să sĕ intereseze maĭ cu de-adinsul şi de literatura poporală, şi să nu zică, că a culege poveştĭ, balade, doine, hore etc. e ruşine, că acestea sunt lucrurĭ neînsemnate, cum mĭ-a zis mie odată órecine, care sĕ ţinea de om învĕţat. Nu, acestea nu sunt lucrurĭ neînsemnate şi cetitorul binevoitor a putut afla şi numaĭ din acéstă prefaţă, ce preţ pun ómeniĭ învĕţaţĭ pe literatura poporală. Acela, care e în stare a zice un cuvênt rĕŭ în acéstă privinţă, sĕ póte numi orĭ cum, dar om cu adevĕrată cultură nu!

Creḑênd că prin lucrarea de faţă am servit şi eŭ cât de puţin literatureĭ poporale, rog pe cărturariĭ românĭ să o priméscă şi cetéscă cu aceea bunăvoinţă, cu care eŭ am scris'o.

Poporuluĭ românesc
Mult bine iĭ poftesc!

Valeadieni, în Februarie 1895.

Gheorghe Cătană,
învĕţător.

1.

TINEREL VOĬNIC.

Câmpie, câmpie!
Vede-te-aş pustie,
Foc să te pârléscă
Turcĭ să te robéscă,
Una să-'mĭ rĕmână
Ţara mea română
Şi tînĕr voĭnic
Mândrul ibovnic
Mititel de stat,
Ostaş la 'mpĕrat!

Tinerel voĭnic
Mândrul ibovnic
El că sĕ 'nsura
Nevastă 'şĭ lua
Pe Lina Mălină
Tinerea copilă.
Şi cum s'a 'nsurat,
'Nălţatu 'mpĕrat
Greŭ bir că i-o dat.

Tot din lună 'n lună
Câte-o pungă bună,
Şi din an în an
Nouĕ pungĭ de banĭ.

Tinerel voĭnic
Mândrul ibovnic
Din gură grăia:
— „Tu, nevasta mea!
Încinge-te lat
Şi te 'ncalţă 'nalt
Şi te 'mpodobesce,
De têrg te gătesce,
Că eŭ te voĭŭ duce
Departe de-aice
La têrg la Braşĕŭ
Colo 'n têrgul noŭ,
Ca eŭ să te vênd
Pre banĭ de argint.
Banĭ eŭ să 'mĭ stăcesc,
Birul să 'l plătesc
Să mĕ odihnesc!" —
Şi Lina Mălină
Tinerea copilă,
Frumósă zambilă
Mi sĕ 'mpodobea,
Frumos sĕ gătea
Şi cu el pleca
Şi 'ndat'ajungea

La têrg la Braşĕŭ,
Colo 'n têrgul noŭ.
Prin têrg sĕ purtaŭ
Şi sĕ preumblaŭ.
Cine mi-ĭ vedea
Şi la eĭ privia?
Turcul Băsărcanul,
Mândrul şi vicleanul.
Luĭ Tiner zicea,
Astfel îĭ grăia:
—„Dór ţi-ĭ surorea,
Orĭ ţi-ĭ nepoţea;
Ce facĭ tu cu ea?"
—„Tinerel voĭnic
Mândrul ibovnic
Astfel îĭ grăia,
Cătră turc zicea:
—„Nu mi-ĭ surorea
Nicĭ mi-ĭ nepoţea,
Ci-ĭ nevasta mea!
Am venit s'o vênd
Pe aur, argint,
Banĭ ca să 'mĭ stăcesc,
Birul să-l plătesc,
Să mĕ odihnesc!"
Turcul Băsărcanul
Mândrul şi vicleanul
Din gură grăia:
—„Du-o 'n curtea mea

Că eŭ banĭ ţ’oĭ da
Câţĭ numaĭ veĭ vrea.
O vom cântări
Şi ţi-o voĭŭ plăti
Câte de treĭ orĭ
Tot cu gălbinĭorĭ
Şi de zece orĭ
Tot cu tălerĭorĭ!“—
Tinerel voĭnic
Mândrul ibovnic
Vorba auḑia
Şi sĕ bucura;
De mână o lua
Şi mi-o săruta,
În curte o băga
La lacrămĭ vĕrsa.
Turcul Băsărcanul
Mândrul şi vicleanul
Cum o cântărea
La sîn o strîngea
Ş’apoĭ o plătea
Câte de treĭ orĭ
Tot cu gălbinĭorĭ.
Şi de zece orĭ
Tot cu tălerĭorĭ.
Tinerul voĭnic
Mândrul ibovnic
Baniĭ că lua,
Acasă pleca

Birul să-şĭ plătéscă,
Să sĕ odihnéscă.

Turcul Băsărcanul
Mândrul şi vicleanul
Sara când venia
Nevasta ’ntreba:
De ce viţă ’ĭ ea?
Nevasta-ĭ spunea,
Turcul sĕ ’nroşia,
Căcĭ prinse de veste
Că ea ném îĭ este.
Turcul s’aşeza
La masă a scria
Mică cărticea
Şi o trimitea
Luĭ Tiner voĭnic
Mândrul ibovnic,
’Napoĭ el să vină
Nevasta să’şĭ ţină.

Tinerel voinic
Mândrul ibovnic
Cum ce-auḑia,
’Napoĭ el mergea
Nevasta să ’şĭ ia.

Turcul Băsărcanul
Mândrul şi viclénul

Astfel îĭ zicea:
— „Na, voĭnice, na
Nevăstuţa ta
Şi soruica mea
Cu banĭ ce ţ'am dat
Când o-am cumpĕrat,
Birul să 'ţĭ plătescĭ,
Să te odihnescĭ
Cu nevasta ta
Şi cu sora mea!“ —
Tinerel voĭnic
Mândrul ibovnic
La el sĕ ducea
Şi mi-l săruta,
Nevasta 'şĭ lua
Acasă pleca
Şi ospĕţ făcea
Şi sĕ ospĕta,
De veste-ĭ mergea
În tótă lumea!

2.

MÎRZA.

Strigă, Dómne, cine 'mĭ strigă,
Mîrza 'n temniţă că 'mĭ strigă
Ş'aşa 'mĭ strigă el de tare,
De s'aude preste mare.
Dar nime nu 'l auḑia,
Numaĭ dulce maĭcă sa.
Ea la el că sĕ ducea
Şi din gură aşa 'ĭ zicea:
„Mîrzo! Mîrzo! fiul meŭ,
Departe aud glasul tĕŭ
Ş'am venit, să vĕd ce 'ţĭ este,
De strigĭ aşa făr' de veste!“
Mîrza din gură 'mĭ grăia,
Cătră mamă-sa zicea:
„Dar' cum, mamă, n'oĭ striga
Şi cum nu mĕ voĭŭ văita;
De opt anĭ şi jumĕtate
Zac aicĭ fără dreptate,
Mórte de mult am dorit
Că tare mi s'o urît
De cherchetul bróscelor,

De şuerul şerpilor
Şo 'nchinată de năpârcă
Mi s'a suit şi pe cârcă
Şi în barbă 'mĭ a puiat
Şi stă făcută colac.
Câte-odată ea mĕ strînge
Şi cu códa mĕ cuprinde,
Inima în mine plânge;
Ér' când ea că sĕ sgârcesc
Inima mi sĕ topesce.
Fă, maică, ce ţi sĕ póte
Şi de aicea tu mĕ scóte!“
Maică-sa-atuncĭ sĕ ducea
Pe la Domnĭ şi le zicea:
„—Domnilor stăpânilor,
Turcilor şi cânilor!
De opt anĭ şi jumĕtate
Fiul meŭ pe nedreptate
E 'nchis în pesceră-afundă,
Unde şerpĭ şi brósce umblă
Ş'o 'nchinată de năpârcă
I s'a suit şi pe cârcă
Şi în barbă-ĭ a puiat
Şi stă făcută colac;
Scóteţi-'l şi 'l judecaţĭ
Şi-afară mi-'l lăsaţĭ,
Că tare i s'a urît,
Dor de mine i-a venit!“
Domniĭ din gură 'mĭ grăia

„Auḑĭ, babo, Dumneata,
Noĭ pe Mîrz' am judecat
Ca să fie spênzurat;
Mâne după prânzul mare
Va să ésă la perḑare!“

Mamă-sa cum auḑia,
Drept la Mîrza sĕ ducea,
Tóte, tóte îĭ spunea.
Atuncĭ Mîrza îĭ zicea:
„Auḑĭ tu, măicuţa mea,
Să te ducĭ, măicuţă, ducĭ
Şi aicea să 'mĭ aducĭ
Murgul meŭ cel sprintenel
Şi 'n picióre subţirel!“
Mamă-sa atuncĭ sĕ ducea
Şi pe murgul aducea
De uşă că mi-l lega
Şi acasă că-mĭ pleca.

Murgul atuncĭ mirosa
Ş'aşa tare 'mĭ râncheza,
Căt uşile sĕ spărgea.
Mîrza afară eşia
Şi pe murgul săruta
Odată, de doŭĕ orĭ,
Şi maĭ mult de nouă orĭ,
Şi pe murgul sĕ suia
Şi el, Dómne, sĕ ducea
La ceĭ Domnĭ şi le zicea:

—„Domnilor Măria Vóstră,
Rĕmâneţĭ cu sănătate,
Că de Mîrza n'aveţĭ parte!“
Domniĭ din gură 'mĭ grăia
Şi aşa îmĭ rĕspundea:
—„Du-te, Mîrzo, sănătos,
Ca un trandafir frumos,
Că în mână tu ne-aĭ fost,
Vrednicĭ de tine n'am fost!“

Pleca Mîrza chiotind,
Luĭ Dumnezeŭ mulţămind;
Când acasă ajungea,
Cu mamă-sa sĕ 'ntêlnea
Şi atuncĭ aşa-ĭ zicea:
„Iată-mĕ, mamă, că vin,
Dar am suferit mult chin;
Puterile mĭ-aŭ scăḑut,
Barba mare mi-a crescut,
Căcĭ opt anĭ şi jumĕtate
Zăcuĭ mamă făr' dreptate
În pesceră afurisită
Umedă şi otrăvită,
De noŭĕ stênjenĭ în jos
Ca un mare pĕcătos,
De tótă lumea uitat
Am şeḑut nejudecat.
De mâncare-am căpĕtat
Cóje de mălaĭŭ uscat,

Tot la treĭ zile odată
Ca o fiară blăstĕmată
Ş'atuncĭ numaĭ puţinel,
Naveam parte nicĭ de el,
Căcĭ când vrém să-l bag în gură,
Simţiam că năpârca 'l fură
Şi la puiĭ eĭ îl da,
Ce-aveaŭ cuib în barba mea;
Ear' bróscele blăstĕmate
Săreaŭ la mine pe spate
Şi voiaŭ apa să-mĭ ia,
Pân' n'apucam a o bea;
Ear şóreciĭ de pe jos
Urechile mi le-aŭ ros
Şi şerpiĭ ceĭ veninoşĭ
Şi, Dómne, tare scârboşĭ,
Sângele că mi-l sugeaŭ
Şi amar mĕ chinuiaŭ.
Dar acum mulţămesc, Dómne,
C'am scăpat de chin şi fóme
Şi sûnt om slobod în ţară
Nu maĭ am frică de sfóră!“—
Apoĭ lăutaşĭ aducea,
Vecinĭ şi neamurĭ strîngea,
Ospĕţ mare că 'ntindea
Şi bine că sĕ gostea,
Să sĕ pomenéscă
Pe la Dumnia-Vóstră!

* * *

3.

TĂNISLAV.

Plimbă-mi-sĕ, Dómne, pórtă,
Plimbă-mi-sĕ și sĕ pórtă,
Un șireag mare de turcĭ
Ce-ar fi bunĭ numaĭ de furcĭ,
Pe marginea Dunăriĭ
Unde sĕ string fecioriĭ
Să jóce în zi de vară
Dela prânz și până 'n séră.
Pe cine, Dómne 'mĭ vedea,
Pe cine că mi-șĭ găsea
Vr'o treĭ fete Craiovese
Mândre ca nisce crăĭese,
Ce 'nălbeaŭ pânza la apă
Să o facă maĭ curată.
Grăia Pașa turcilor
Fetelor, Crăĭeselor:
„Mâna pe inimă punețĭ
Și adevĕrat ne spunețĭ,
N'ațĭ vĕḑut pe Tănislav,
Omul ce cică-ĭ vătav?
Și e mare la stătură
Și grozav la căutătură.“

Grăia fata cea maĭ mare:
—„Mergețĭ pe Dunăre 'n vale,
Cam pe Dunăre în jos
La un pom mare stufos,
La o salcă aplecată
Cam pe Dunăre lăsată,
Acolo mi-ĭ Tănislav,
Omul ce cică-ĭ vătav;
Tănislav iĭ mort de bét,
De treĭ zile s'o culcat!“

Cum Turciĭ că-mĭ d'auḑia,
Bine, Dómne, le părea.
Eĭ spre Dunăre plecaŭ,
Pe Tănislav mi-l vedeaŭ
La umbră de pom stufos
Culcat cu fața în jos.
De el nu s'apropiaŭ,
Căcĭ mare frică aveaŭ.
Dumnezeŭ că 'mĭ aducea
Un vênt mare și 'mĭ bătea,
Pĕru 'n cap iĭ fluștura
Și cum Turciĭ că 'mĭ vedeaŭ,
Dómne, tare că-mĭ fugeaŭ;
Sĕ piteaŭ ca bróscele
Prin tóte liveḑile
Și colo eĭ sĕ strîngea
La cea casă mitutea.
La acea casă de sfat

Toțĭ Turciĭ s'aŭ adunat
Să judece, să vorbéscă
Cum pe el să-l prăpădéscă.

La cea casă mitutea
Cine Dómne sĕ ducea?
Slugulița cea maĭ rea
Ce Tănislav că 'mĭ d'avea.
În mijloc de turcĭ pășia
Și cam astfel le vorbia:
—„Turcilor
Bolûnḑilor,
Ce fugițĭ ca curvele,
Vĕ pitițĭ ca bróscele,
Ce cinste 'mĭ vețĭ arĕta,
Dacă eŭ voŭĕ voĭŭ da
Pe stăpânul meŭ legat
Și cu lanțurĭ ferecat?“
Grăia Soliman Pașa
Cătră slugă cam așa:
—„Slugă bună și vitéză,
Noĭ te-om pune 'n mare vază,
Décă asta ne veĭ face
Și ț-om da banĭ câțĭ îțĭ place.
De tot turcul galbĕnul,
De turcóne talerul
Și de copil sfănțicul.
Și te-om face boer mare
În satul nasceriĭ tale.

Nu veĭ fi tot slugă mică
La un stăpân de nimică.
Decĭ gândesce 'nțelepțesce
Și ni-l predă voĭnicesce!“
Sluga décă auḑia,
Bine, Dómne, mi-ĭ părea,
La nimic nu maĭ gândea,
Turciĭ dinapoĭ lua
Și pe Dunăre pleca,
La un duchén s'abătea
Și el că mi-ș cumpĕra
Opt ștrénġurĭ de ibrișin,
Gróse ca pariĭ de fên
Și vr'o nóŭĕ de mătasă,
Tocmaĭ ca mâna de grosă.
La Tănislav sĕ ducea
Și tare că mi-l lega,
În mână la turcĭ îl da.
Toțĭ Turciĭ sĕ socotea,
Cum pe el să-l prăpădéscă
Și maĭ rĕŭ să-l chinuiască.
Uniĭ ziceaŭ că să-l tae,
Alțiĭ viŭ să-l ardă 'n pae.
Uniĭ ziceaŭ că să 'l pusce,
Alțiĭ ear pe fum să 'l usce.
Dară turcul cel maĭ mic
Și la pungă maĭ calic
Orb d'un ochĭŭ, șchiop d'un picĭor

Îșĭ spuse și al luĭ dor,
Zicênd: Haĭ noĭ să-ĭ legăm,
Piatra moriĭ să-ĭ punem
După cap și să-l svêrlim,
În Dunăre să-l trântim.
Că Dunărea l'aŭ crescut,
Lat în spate l'aŭ făcut;
Dunărea să'l prăpădéscă
Și viața să-șĭ sfêrșéscă.
Toțĭ turciĭ că'mĭ asculta
Cum orb-șchiopu-ĭ învĕța.
Petricica mi-ĭ legaŭ,
După cap că i-o puneaŭ
Și în Dunăre 'l svîrleaŭ,
Unde-ĭ apa maĭ afundă
De nu sĕ maĭ vede undă,
Ci cât ochiul că-mĭ zărea
Tot mare lată-mĭ vedea,
Mare lată și pustie
Și nicĭ o făptură vie,
Nicĭ luntre nicĭ corabie.

Tănislav încă durmea
Când pe fund îmĭ ajungea,
L'așa ceva nu gândea
Și nimic nu mĭ-șĭ simția.
Ci un vis gróznic visa,
Era parcă într'o vale
Fără nicĭ urmă de cale,

Încungiurat de cânĭ rĕĭ,
Nu putea scăpa de eĭ.
Dar dete Domnul cel sfânt
De 'șĭ făcù odată vênt
Și 'ntre eĭ sĕ învêrti
Și pe toțĭ îĭ omorî.
Și 'ntre câniĭ aceĭ rĕĭ
Era unul și d'aĭ sĕĭ
Și acela chiar l'a prins,
De picióre și l'a strîns,
Încât sângele curgea,
De tótă valea umplea,
Tot din deal și până 'n deal
Și de sânge un mare val,
Era aprópe să-l 'nece
Și cu greŭ îl putù trece
Și prindêndu-șĭ al sĕŭ câne
Îl smuci odată bine
Și de grumaz așa-l strînse,
De viața i sĕ stinse.
Atuncĭ din vis că'mĭ sărea
Și'n apă sĕ pomenea;
Dar el bine că 'mĭ vedea
Că-ĭ legat și ferecat
Și-ĭ cu piatra după cap.
Decĭ așa sĕ opintea
Ș'așa tare sĕ izbea,
Că 'n fața apeĭ eșia
Și de țĕrm s'apropia
Și voinicesce 'nnota

Şi maĭ tare s'opintea.
În ţĕrmure că'mĭ eşia,
De treĭ stênjenĭ pe uscat
Tot cu piatra după cap.
Puţinel că 'mĭ odihnea
Şi odată chiotia,
Soru-sa mi 'l auḑia
Şi la el mi sĕ ducea,
Pe frate-so că-l vedea,
Că-ĭ legat şi ferecat
Şi-ĭ cu piatra după cap.
Ea din gură că-ĭ zicea
Când aşa că mi 'l vedea:
—„Tănislave, frate al meŭ,
Ţină-mi-te Dumnezeŭ,
Ia tu, măre, nu şedea,
Căcĭ turciĭ te vor vedea;
Bagă mâna 'n pozonarĭ,
Scóte cuţit d'un criţarĭ,
Ştréngurile tae-le,
Precum taĭ frunzuţele.
Piatra 'n Dunăre svêrlesce
Şi bine că te gătesce,
La eĭ îndată să mergĭ
Şi de pe lume să 'ĭ ştergĭ!“

Cum Tănislav auḑia
Pe sora vorbind aşa,
Mâna 'n pozonarĭ băga

Şi cuţitul că-mĭ scotea,
Ştréngurile le tăia,
Piatra 'n Dunăre-o svêrlea,
De haine sĕ desbrăca,
Nisce sdrenţe îmbrăca
Şi cerşitor sĕ făcea
Şi el, Dómne, sĕ ducea,
La cea casă mitutea,
La acea casă de sfat
Unde turcĭ s'aŭ adunat;
La uşă că sĕ punea
Şi el milă că 'mĭ cerea.
Turcul cel maĭ mic grăia
Cătră Soliman Paşa:
—„Ăsta 'mĭ este Tănislav,
Omul ce cică-ĭ vătav.
Nu 'l cunósceţĭ óre voĭ
Că el este? — vaĭ de noĭ!“
Grăia Soliman Paşa:
„Ce vorbescĭ tu iac' aşa?
Că eŭ unde l'am băgat,
De-acolo n'a maĭ scăpat!“
Ş'apoĭ mi sĕ întorcea
Spre Tănislav şi-ĭ zicea:
„Cerşitóre, cóbe rea,
Ce-aĭ venit 'naintea mea,
Saŭ escĭ maĭstor de ceva;
Aŭ escĭ maĭstor de căpestre,
Saŭ de chingĭ negre alese?“

Tănislav așa-mĭ grăia
Cătră Soliman Pașa:
—„Nu sûnt maĭstor de căpestre,
Nicĭ de chingĭ negre alese,
Ci sûnt maĭstor boerel,
Aleg săbiĭ bune 'n fer!“
Cum Pașa că 'mĭ d'auḑia,
El din gură că 'mĭ zicea:
—„Ține tu sabia mea,
De veḑĭ bună-ĭ de ceva?
Căcĭ pe când o-am cumpĕrat,
Mulțĭ galbenĭ pe ea am dat!“
Tănislav sabia lua,
În crucĭ că mĭ-o săruta,
Bine, Dómne, că-ĭ părea.
Așa mult nu sĕ gândea,
Într'un picior sĕ 'ntorcea
Ș'așa bine mi-o chitia
Ș'așa bine mi-o 'nvêrtia,
Cât pe toțĭ turciĭ tăia.
Și mi sĕ 'ntorcea pe stânga,
Turciĭ cădeaŭ ca și frunza
Și mi sĕ 'ntorcia pe drépta,
Turciĭ cădeaŭ ca și iarba
Și sĕ 'ntorcia 'ntr'un picior,
Tăia tot în rotogol.
Pân' un oŭ sĕ cóce 'n foc,
Eraŭ Turciĭ toțĭ polog,
Ș'apoĭ acasă'mĭ pleca
Și în gândul luĭ zicea:

Vaĭ tu slugă, tâlhar mare,
M'aĭ dat la turcĭ spre perḑare;
De te-aș prinde 'n mâna mea,
Ḑile tu n'aĭ maĭ avea!
Și când astea el gândia
Și acasă ajungea,
Și pe slugă că'mĭ vedea
Și astfel iĭ cuvênta:
„Vaĭ de omul cu pĕcat,
De pĕcat e alungat
Și nu póte fi scăpat!“
Cu gura mi-l judeca,
Sabia mi-o învîrtea
Numaĭ capul luĭ să-l ia;
Dar de dat el nu mi-șĭ da,
Ci altcum sĕ socotea.
Mi-l punea cu fața 'n sóre
Legat de mânĭ și picióre,
Patru epe 'mĭ aducea,
De-alor códe mi-l lega,
Cu biciul că mĭ'șĭ pocnea,
Epele sĕ opintea,
În patru părțĭ sĕ izbea
Și în patru 'l despărția

4.

MARCU IAGĂRUL.

Frunză verde ruptă 'n patru,
Venì scris dela 'mpĕratu,
Tot la Marcu Iagărul
Voinicul şi boierul,
Să-l scótă din iegărie
Şi să-l bage la robie,
Nouĕ anĭ, sĕptămânĭ nóuĕ
Ş'apoĭ lunĭ încă vr'o dóuĕ,
Era scris ca sĕ robéscă
În temniţa 'mpĕrătéscă.
Când el cartea mi-o cetea,
Lacrămile 'l podidia,
Inima tare-ĭ bătea,
De suspin nu maĭ vorbia,
Lumea i sĕ 'ntuneca,
Ochiĭ i sĕ încrunta,
Nădejdea îl părăsia.
Dómna luĭ îl întreba:
—„Marcule, sufletul meŭ,
Să-ţĭ ajute Dumnezeŭ,

Câte cărţĭ tu aĭ cetit,
Lacrămĭ nu te-or podidit;
Astă carte ce-o cetescĭ
Tot cu lacrămĭ o stropescĭ.
Să fie cumva vr'un rĕŭ,
Orĭ de ce suspinĭ din greŭ?“
Atuncĭ Marcu cuvênta
Cătră Dómna luĭ aşa:
—„Dar cum nu voiŭ lăcrăma
Şi greŭ cum nu voiŭ ofta,
Că carte mĭ-a venit mie,
Carte dela 'mpĕrăţie
Ca să es din iegărie
Şi să mĕ duc la robie
Noŭĕ anĭ, sĕptĕmânĭ noŭĕ
Ş'apoĭ lunĭ încă vr'o doŭĕ
Să mĕ duc în ţĕrĭ streine
Departe, Dómnă de tine,
Departe şi de-aĭ meĭ fiĭ,
De dulcuţiĭ meĭ copiĭ,
Cariĭ sunt încă micuţĭ
Şi micuţĭ şi necrescuţĭ!“
Apoĭ cartea o svêrlea
Şi aşa sĕ jăluia:
„Dómne sfinte, ce-am făcut,
De-aşa tare m'aĭ bătut?
Ce blăstĕm aşa de greŭ
Aŭ picat pe capul meŭ?
Căcĭ de când sunt eŭ pe lume

Nimenea nu póte spune
Să-ĭ fi făcut ceva rĕŭ;
Tu ajută-mĭ, Dumnezeŭ,
Şi bate duşmaniĭ meĭ,
Că sunt ocolit de eĭ
Şi dênşiĭ mi-aŭ gătit mie
Temniţa pentru robie.
Dómne, bate-ĭ şi-ĭ căsnesce,
Să le mérgă 'n lume veste.“
Décă astea le grăia,
Către dómna-ĭ sĕ 'ntorcea
Şi aşa că mi-ĭ zicea:
— „Tu nevastă, Dómna mea,
Rĕmâĭ de-acum singurea,
Dar curţile să grijescĭ
Şi copíiĭ să mi-ĭ crescĭ
In legea cea creştinéscă;
Dumnezeŭ să vĕ păzéscă
Şi tótă voea cea rea
Caută a o 'ndepărta,
Că Domnul de va voi
Eŭ 'napoĭ ér' oĭ veni!“
Apoĭ dulce-o săruta
Copíiĭ la piept strîngea,
Şi plângênd la drum pornia.
Iară Dómna rĕmânea
Supĕrată 'n voia rea
Ca şi omul ce-a perdut
Tot ce 'n lume a avut!

II.

Abia treĭ zile trecea
Şi plângênd Dómna şedea,
Cu copíiĭ lângă ea.
Când la ea 'n curte întra
Voinicul Gin Constangin
Cu frate-so Rusalin,
Zicêndu-ĭ: „Domniţă dragă,
Bogată ca lumea 'ntrégă,
Unde-ĭ Marcu Iagărul
Voinicul şi boierul?“
Ea drept lor că le spunea;
Ear' eĭ décă auḑia,
Bine, Dómne, le părea,
Curţile le aprindéŭ
Şi copíiĭ mi-ĭ tăiaŭ.
Ear pe Dómna o luaŭ
Şi 'n Ţerigrad o duceaŭ,
Birtăşiţă 'mĭ-o puneaŭ.

III.

Aniĭ trec, lumea rĕmâne,
Vremea trece, vremea vine,
Marcu robia 'şĭ plinesce
Şi de plecat sĕ gătesce,
Inşală murguţul sĕŭ
Şi plécă cu el mereŭ
Mulţămind luĭ Dumnezeŭ

Că l'a scăpat dela rĕŭ,
Şi prin Ţerigrad trecea
La o fântână s'abătea,
Murguţul şi 'l adăpa.
— — — — — — — — —
Ajungênd lângă fântână,
Vĕḑù că-ĭ cu vadra'n mână
O nevastă frumuşea,
Năltuţă şi subţirea,
Mândră ca o floricea.
Marcu dacă o vedea,
Din gură aşa-ĭ zicea:
— „Tu nevastă draga mea,
Să facĭ bine
Pentru mine
Maĭ mult pentru murgul meŭ,
Să-ţĭ ajute Dumnezeŭ,
Să-ĭ scoţĭ o vadră de apă
Că de sete maĭ că crépă!“
Ea din graĭ aşa 'mĭ grăia
Şi pre Marcu mi-l privia:
— „Ţ'oĭ scóte una orĭ doŭĕ,
Treĭ şi patru, măcar nouĕ,
Că samănă murgul tĕŭ
Cu-a luĭ Marcu, soţul meŭ!“
Marcu când o auḑia,
De pe cal sĕ scoboria
Şi la ea mi sĕ ducea,
Bine că-mĭ o cunoscea

Că era nevasta sa.
Apoĭ la piept o strîngea
Şi cu foc o săruta
Şi apoĭ o întreba
De casă şi de copiĭ,
De vite şi de moşiĭ.
Ea drept luĭ că îĭ spunea
Şi plângênd aşa-ĭ zicea:
— „Când, iubite, aĭ plecat,
La noĭ în curte-a întrat
Voĭnicul Gin Costangin
Cu frate-sĕŭ Rusalin
Şi ne-or aprins curţile
Şi ne-or luat vitele,
Copiiĭ mĭ-or tăiat,
Ear pe mine m'or luat
Şi aicia m'or adus,
Birtăşiţă că m'or pus!“
Marcu că o-a ascultat
Şi apoĭ o a 'ntrebat:
— „Unde-ĭ Ginu Costangin
Cu frate-so Rusalin,
Să mĕ mĕsur eŭ cu eĭ,
Mânce-ĭ lupiĭ de mişeĭ!“
Eară ea la el privia
Şi aşa îĭ rĕspundea:
— „Unde eĭ că mi s'or dus,
Nimic mie nu mi-o spus!“
Atuncĭ Marcu Iagărul,

Voinicul şi boerul
La curţile lor mergea,
Pe tóte le aprindea;
Curţĭ şi case tóte-aŭ ars,
Numaĭ cenuş'a rĕmas,
Şi copiiĭ lor tăia,
Nicĭ pe unul nu cruţa.
Apoĭ nevasta 'şĭ lua
Şi acasă sĕ ducea,
Alte curţĭ el îşĭ făcea,
Alte curţĭ şi alţĭ copiĭ,
Alte viĭ, alte moşiĭ
Şi cu Dómna luĭ trăia,
Tótă lumea 'ĭ fericia.
Să sĕ pomenéscă
Pe la Domnia-Vóstră!

5.

IANCU ŞI LENA.

Strigă Iancu la feréstră:
„Eşĭ afară tu nevastă!“
Len' afară a eşit,
Eară Iancu i-a grăit:
— „Lena mea, eŭ viu la tine,
Ca să plecĭ astăzĭ cu mine,
Că acasă de bărbat
Nu ajung la sărutat!“
— „Ba eŭ, badeo, nu m'oĭ duce,
Că m'a bate sfânta cruce
Şi voĭŭ da de greŭ pĕcat,
Că am prunc nebotezat!“
— „De pĕcat nu te 'nfrica,
Că liturgie voĭŭ da
Şi Dumnezeŭ te-a erta.
Vino, Lenuţo, cu mine,
Décă vreĭ să 'ţĭ fie bine,
Că mi-ĭ punga grea de banĭ
Şi am caĭ de patru anĭ,

Patru caĭ ca nisce smeĭ,
Numaĭ să 'ncalecĭ pe eĭ.
Şi de punga s'o goli,
Noĭ cu doĭ putem trăi
Şi cu doĭ călĕtori!“
Lena atuncĭ aŭ plecat
Lăsând prunc mic înfăşat,
Nelăptat, nebotezat
Şi bărbatul necinat,
Şi s'or dus pe cale 'n sus,
Dusus'aŭ şi s'aŭ tot dus
O sĕptĕmână întrégă
Zi de vară până 'n séră
Dar când fu a opta zi,
Iancu Leneĭ îĭ grăi:
— „Lenă, să maĭ odihnim,
Că prea rĕŭ ne ostenim!
Neteḑesce-mĭ périşorul,
Ca să îmĭ dorm somnişorul“.
Iancu capul şi-l punea
În pólă la Lena sa.
Lena 'ncepe-a'l neteḑi,
Ear el prinde a durmi.
Atuncĭ Lena lăcrima,
Lacrămĭ pe capu-ĭ pica
Ş'aşa tare mi-l ardea,
Că el din somn sĕ trezia
Şi cătră Lena zicea:
— „Vaĭ, Leno, tu mi-aĭ pârlit

Creştetul aşa urît;
Vĕd că tu nu mĕ iubescĭ,
Ci pe altul îl dorescĭ!“
— „Iancule, eŭ te iubesc
Şi pe altul nu doresc,
Ci eŭ plâng că m'aŭ pătruns
Şi jalea că m'aŭ ajuns
După cel ce l'am lăsat,
Nelăptat, nebotezat
Şi mi-ĭ frică de pĕcat!“
Atuncĭ Iancu-o sĕruta
Şi cătră dênsa zicea:
— „Du-te dar, sufletul meŭ,
De maĭ veḑĭ pe pruncul tĕŭ
Şi cu bărbatul te 'mpacă,
Traiul bun Domnul vĕ facă.
Ia şi doĭ din caiĭ meĭ
Şi zi că sunt caiĭ tĕĭ,
Că eŭ mâne voiŭ pleca
Şi caiĭ 'napoĭ i-oĭ lua!“

Şi s'aŭ dus Lena, s'aŭ dus,
Păn' acasă aŭ ajuns.
Când în curte aŭ întrat,
Bărbatul şi l'aŭ aflat
Lemne pentru foc tăind
Şi copilaşul plângênd.
— „Bună sara, măĭ voĭnice,
Nu mi-ĭ da cortel aice,
Că ajung din ţară lată

Și mi-ĭ calea înnoptată?“
— „Bucuros ț'aș da cortel,
Dar am un prunc mititel,
Mititel nebotezat,
N'are maică de lăptat;
Ziŭa plânge și maĭ rîde,
Nóptea ochiĭ nu-șĭ închide!“
— „Bade, eŭ voĭŭ adurmi
Și pe prunc n'oĭ auḑi!“
Décă creḑĭ că veĭ durmi,
În cortel te voĭŭ primi.
Și Len'aŭ descălecat,
Caiĭ 'n grajd și i-aŭ băgat
Și în casă aŭ întrat,
Pe bărbat l'aŭ întrebat:
— „Pruncul nu e botezat?“
— „Nu, și plânge nelăptat“.
— „Dóră muma i-aŭ murit?“
— „Ba, ci 'n lume aŭ fugit
Cu drăguțu, afurisit!“
— „Décă mamă-s'ar veni,
Cu ce mórte o aĭ prăpădi?
Saŭ de mórte o veĭ bate,
Saŭ în paĭe o veĭ arde?“
— „Nicĭ de mórte nu așĭ bate-o,
Nicĭ în pae nu aș arde-o,
Că pruncuțul l'ar lăpta,
Pe mine m'ar câștiga.
Numaĭ una mĭ-ar plăcea,

Să pot pune mâna mea
Pe iubitul cel spurcat,
Ca să'l calc în lung și 'n lat;
Să 'l învĕț, să nu maĭ zică,
Că mie de el mi-ĭ frică!“
— „Décă zicĭ că nu aĭ bate-o,
Nicĭ în pae nu aĭ arde-o,
Apoĭ, bărbățelul meŭ,
Am venit la pruncul tĕŭ.
Eŭ sunt mamă, tu eștĭ tată
Și din sânge nu facĭ apă.
Că la têrg eŭ m'am fost dus,
Doĭ caĭ ție ț'am adus;
Vino 'n grajd, caiĭ să-ĭ veḑĭ
Și, bărbate, să mĕ creḑĭ!“
Atuncĭ el o 'mbrățișa,
Cu dulce o săruta
Și de tóte o ierta.
Apoĭ eĭ că sĕ luaŭ
Și în grajd că sĕ băgaŭ,
Dar acolo ce vedeaŭ?
Iancu caiĭ desprindea,
Voind bine a-ĭ fura,
Bărbatul cum îl vedea,
Tare rĕŭ sĕ mânia
Și cătră dênsul zicea:
— „Vaĭ! Iancule, tu om rĕŭ,
Mult stricașĭ tu traiul meŭ!
Când muerea mi-o 'nșelașĭ,

Când și caiĭ mi-ĭ furașĭ!“
Și ’șĭ făcù odată vênt
Și mi’l trânti la pământ
Și ’l călcà în lung și ’n lat,
Mațele din el or dat
Și aci l’or și ’ngropat,
Și așa lumea o scăpat
D’un hoț și d’un blăstĕmat.

* * *

6.

JOVAN JORGOVAN.

I.

Plecat-aŭ plecat
Din cutare sat,
Des de diminéță
Prin róuă și céță,
Vr’o treĭ sorurele
Mândre, frumușele.
Sora cea maĭ mare,
Dulce ’n sărutare,
Mândra Garafină,
Flóre din grădină;
Sora mijlocie
Lelița Mărie,
Plină-ĭ de trufie
Cu a sale gene,
Ochișorĭ, sprâncene,
Că de-ĭ cauțĭ în ochĭ,
Morĭ ca de diochĭ;
Sora cea maĭ mică
Ca ș’o porumbică,

Ana Ghiordănel,
Nume frumuşel,
Le ’ntrecea pe tóte;
Ea e stea de nópte,
Lucéfĕr din zorĭ,
Flórea florilor.
Ele că-mĭ plecaŭ
Şi pe câmp umblaŭ,
A rupe ’ncepură
Ederă şi mură,
Şi florĭ culegeaŭ,
Cununĭ împleteaŭ
Şi jucaŭ cântând,
Codrul rĕsunând.

II.

Mult că maĭ umblaŭ,
Pân’ ce ostenéŭ,
Apoĭ odihnéŭ,
Ceva îmbucaŭ
Şi mi sĕ culcaŭ.
Ana Ghiordănel,
Nume frumuşel,
Ea că ’mĭ d’adurmea,
Ca mórtă era;
Cele douĕ marĭ
Ce ’s surorĭ primarĭ,
Când fu de cu séră
Prin codriĭ plecară,

Pe Ana o lăsară
Şi ea tot durmia
Şi rĕŭ că ’mĭ visa.
In zorĭ sĕ scula,
Pe surorĭ striga,
Dar nu le auḑia.
Numaĭ un cuc mic,
Tinerel, voinic,
Prin pădurĭ sbura,
Dorul şi ’l cânta,
Că singur era.
Cum Ana ’l vedea,
Ea că mi-ĭ zicea:
— „Cucule voinice,
Scóte-mĕ d’aice,
Scóte-mĕ la ţară,
La drumul de carĕ,
Să daŭ de surorĭ éră,
Că ţ’oĭ fi eŭ vară!“
— „Nu sciŭ, puica mea,
Să te scot orĭ ba,
C’am eŭ vere multe,
Câte florĭ pe munte!“
— „Cucule voinice,
Scóte-mĕ d’aice,
Scóte-mĕ la ţară,
La drumul de carĕ,
Să daŭ de surorĭ éră,
Ţ’oĭ fi surióră!“

Cucul îĭ grăia:
— Nu sciŭ puica, mea,
Scóte-te-oĭ orĭ ba,
Că am eŭ surorĭ,
Câte vara florĭ!“
— „Cucule voinice,
Scóte-mĕ d’aice,
Scóte-mĕ la țară,
La drumul de carĕ,
Să daŭ de surorĭ éră,
Că ț-oĭ fi soțiă,
Până voĭ fi viă!“
— „Nu sciŭ, puica mea,
Scóte-te-oĭ orĭ ba,
Că eŭ nu ’s fecior
Să pot să mĕ ’nsor,
Ci ’s o păsĕrică,
Nu sciŭ de ibovnică!“
Atuncĭ de p’o pétră
O hală s’arată,
O hală cumplită,
Jos încârlogită.
Fata cum vedea,
Ea îl cunoscea
Că șerpe era;
Spaima o prindea,
Tare că-mĭ fugia
Și tare țipa.
Șerpele curea,

Fata tăbĕra,
Și mĭ-o ajungea
Și mĭ-o apuca,
Códa ’ncolăcea,
La brîŭ o strîngea;
Fata sĕ’ngrozĭa,
Maĭ tare țipa,
Codrul rĕsuna!

III.

Sus, pe Cerna ’n sus,
Mulțĭ voinicĭ s’or dus
Și toțĭ s’aŭ repus.
Dar aŭ maĭ rĕmas
Un Român vitéz:
Iovan Jorgovan,
Braț de buzdugan,
Cu un călușel
Ca ș’un vulturel,
Doĭ cânĭ mititeĭ
Fórte sprinteneĭ.
Și sĕ preumbla
Și sĕ prepurta
Și sĕ tăloșia,
La vadul Dunăreĭ,
La podul Rușaveĭ,
Și pre Cerna’n sus,
Cam pre sub ascuns,
Calul sĕŭ juca,

Săgețĭ arunca,
Cânii sumuța.
Și el audia,
Codrul cum suna,
Dar nu pricepea,
Orĭ cât maĭ ciulea;
Nu putea alege,
Nu putea 'nțelege,
De-ĭ glas femeiesc,
Orĭ glas voinicesc,
Că Cerna mugea,
Codrul rĕsuna.
El mi sĕ'ntorcea
Și Cerneĭ zicea:
— „Încétă, Cerno 'ncétă,
Apa mea lăudată,
Că eŭ te-oĭ cinsti
Și te-oĭ dărui:
Cu-o furcă argintită
Cu fuior învĕlită,
Singură va tórce,
Singură-o destórce!"
Cerna'l audia,
Dar nu vrea să stea.
Atuncĭ Jorgovan,
Braț de buzdugan,
Ér sĕ întorcea
Și Cerneĭ grăia:
— „Încétă, încétă,

Cerna mea lăudată,
Că eŭ te-oĭ cinsti
Și te-oĭ dărui
C'o știucă de aur
Cu ochĭ de bălaur!"
Cerna 'l asculta,
Și pe loc îmĭ sta,
De nicĭ nu urla
Și nicĭ nu mugia.

IV.

Iovan Jorgovan,
Braț de-buzdugan,
Glasul pricepea
Și îl cunoscea
Că nu-ĭ voinicesc,
Ci e femeiesc.
De loc nu maĭ sta,
Calu 'ncăleca,
Munțiĭ că trecea.
Șerpele 'l vedea,
De spaimă fugea;
Dar el îl gonia,
Cerna mĭ-o trecea
Și îl ajungea.
Șerpele stetea
Și așa-ĭ zicea:
— „Iovan Jorgovan,
Braț de buzdugan,

Cu ce fel de bine
Vinĭ tu azĭ la mine?
Aŭ dóră gândescĭ
Să mĕ prăpădescĭ?
Te rog, viŭ mĕ lasă
Și te du acasă.
De mi-ĭ omorî,
Mort maĭ rĕŭ oĭ fi:
Căpățîna mea
Sĕ va despica
Și sĕ va 'mpuți,
Vermiĭ s'or spori,
Muște-or slobodi
Care'n véc vor fi.
Boiĭ dela jug,
Caiĭ dela plug
Sĕ vor otrăvi,
De muscă-or muri.
Ba și calul tĕŭ,
Care-ĭ ca ș'un smeŭ,
Sĕ va otrăvi,
De muscă o muri!“
— „Șerpe-afurisite,
Încă aĭ cuvinte?....
Țara-oĭŭ învĕța
Eŭ cu mintea mea
Și ea m'asculta,
Fumurĭ ca să facă
Și de muscă scapă;

Calu-mĭ n'a peri,
Dar tu mort veĭ fi,
Căcĭ am auḑit
Cum aĭ prăpădit
O frumósă fată
Cu gura-țĭ spurcată!“
— „Iovane, Iovane,
Braț de buzdugane,
Când am vĕḑut bine
Că tu vinĭ la mine,
Fata am lăsat'o
Și n'am vătĕmat'o;
Te rog, viŭ mĕ lasă
Și te du acasă;
Jur pe capul meŭ,
Mort voiŭ fi maĭ rĕŭ!“

V.

Iovan Jorgovan,
Braț de buzdugan,
Sabia scotea,
În vênt o 'nvêrtia,
Pe șerpe-l lovia,
Trupu-ĭ sdrumica,
Dărabe-l făcea.
Capul tot fugea,
Cerna sângera,
În Dunăre-șĭ da,
Dunărea-l primia

Și îl ascundea
In pescera rea.
Aci sĕ'mpuția,
Vermiĭ sĕ'nmulția,
Muște slobodia
Și'n vecĭ nu peria.
Musca tot eșia,
Mare rĕŭ făcea,
Căcĭ caiĭ mușca,
Boiĭ otrăvia,
Plugurile-opria!

VI.

Iovan Jorgovan,
Braț de buzdugan,
Sabia 'șĭ spăla,
În técă o băga,
Pe fată striga,
Fata-l audia
Și sĕ rĕspundea,
Apoĭ s'arĕta
Și din graiŭ grăia:
— „Iovan Jorgovan,
Braț de buzdugan,
Scóte-mĕ la țară,
La drumul de carĕ,
Să daŭ de surorĭ éră,
Că ț'oĭ fi soție,
Până voiŭ fi vie!"

El când o vedea,
Minunĭ îl prindea
De-a eĭ frumusețe,
De-a eĭ tinerețe.
— „Aleĭ! fetișóră
Ca ș'o zînișóră,
Vreaŭ să-mĭ fi soție
Până veĭ fi vie,
Căcĭ a ta frumsețe
Nu are păreche!"
El mĭ-o îmbrățișa
Și mĭ-o săruta.
Fata atuncĭ grăia
Și 'napoĭ sĕ da:
„Nu grăbi cu mine,
Căcĭ póte nu-ĭ bine,
Póte a fi pĕcat
Că m'aĭ sărutat,
Că noĭ ne lovim
Și ne potrivim,
Ca și frunza'n fagĭ,
Ca și doŭĕ fragĭ,
Roșiĭ rumenióre,
Ne-atinse de sóre,
Cópte la pământ,
Ne-atinse de vênt.
Haĭ, maĭ bin' plecăm
Și să ne'ntrebăm,
Din ce viță om fi,

Póte ne-om găsi,
Eŭ ’s fată de ’mpĕrat
Dela scăpătat!“
Iovan sĕ’ntrista
Când o auḑia,
Apoĭ îĭ grăia:
— „Am mare pĕcat
Că te-am sărutat;
Şi eŭ ’s fiŭ de ’mpĕrat
Dela scăpătat
Şi ne-aŭ blăstĕmat
Aĭ noştri părinţĭ
Cu lacrămĭ ferbinţĭ,
Tu să fiĭ la rĕsărit
Ca cerb pribegit;
Eŭ să fiŭ la scăpătat
Ca leŭ vătĕmat!“
Apoĭ sĕ’nchinaŭ,
Rugă la ceriŭ daŭ,
Pentru-că s’aflaŭ.
Pre Domnul măriaŭ,
Fiind-că sĕ găsiaŭ;
Şi sĕ’mbrăţişaŭ
Şi sĕ sărutaŭ
Ca-şi nisce fraţĭ,
Fraţĭ adevĕraţĭ.

7.

IANCU SĂBIANCU.

Strigă, Dómne, cine strigă
Din mijlocul têrguluĭ,
Din turnul Sibiiuluĭ:
— „Cine’n lume s’ar afla
Pre picior a mĕ călca,
Mâna ’n sîn a mĭ-o băga,
Între ochiĭ-mĭ să sĕ uite
Şi gura să mĭ-o sărute,
Dup’acela mĕ voiŭ duce!“

* * *

Nime’n lume nu s’afla,
Numaĭ Iancu
Săbiancu.
El din graiŭ aşa grăia:
— „O tu, Ano, sora mea,
Décă eŭ nu te-oĭ călca,
Astă sabie ce’ncing,
Să n’ajung s’o maĭ descing!“

Ana-apoĭ sĕ cobora,
Mâna amêndoĭ că-mĭ da
Ş'amêndoĭ sĕ rĕmăşĭa.

Iancu acasă pleca,
Când acasă ajungea,
Fórte rĕŭ sĕ întrista.
Mamă-sa când îl vedea,
Din gură aşa-ĭ grăia:
— „Iancule, tu fiul meŭ,
Pentru bunul Dumnezeŭ!
Aşa rĕŭ te-aĭ întristat:
Orĭ domniĭ te-aŭ degradat,
Orĭ ceva ţi s'o 'ntêmplat?“
— „Ba eŭ nu sunt degradat,
Numaĭ eŭ m'am rĕmăşat
Cu Ana Giurgiuliana,
Care mĭ-a răpit inima.
Ea din gură aşa zicea:
Cine'n lume s'ar afla
Pre picior a-o călca,
Mâna'n sîn a i-o băga,
Între ochi-ĭ să sĕ uite,
Faţa-ĭ albă s'o sărute,
Dup'acela sĕ va duce. —
Eŭ, maică, m'am rĕmăşat
Şi mĕ tem de înşelat!“
Maică-sa aşa-ĭ grăia:
— „Maichiĭ, nu avea tu frică,

Nu escĭ dóră fată mică;
Lapĕdă haine domnescĭ
Şi îmbracă muerescĭ,
Şi te fă în sus fetiţă,
Cu chică şi cu cosiţă,
Că atuncĭ o dobêndescĭ,
Rĕmăşagul nu-l plătescĭ!“

Atuncĭ Iancu sĕ pornea
Şi la Ana sĕ ducea
Şi la uşă o striga
Şi aşa că mi-ĭ zicea:
— „O tu, Ano, sora mea,
Să-ţĭ ajute Precesta,
Fiĭ bună deschide-mĭ uşa,
Că mi s'a uscat şi guşa,
Că m'a bătut bărbatul,
Rupe-ĭ Dumnezeŭ capul!“

* * *

Ana cum mi'şĭ auḑia,
La feréstră sĕ ivia
Şi din graiŭ aşa-ĭ grăia:
— „Uşa nu voiŭ deschidea,
Nicĭ să vină mama mea,
Că eŭ greŭ m'am rĕmăşat
Şi mĕ tem de înşelat!“
Iancul atuncĭ ér' striga
Şi din gură cuvênta:
— „O tu, Ano, sora mea,

Scóte-ţĭ capul pe feréstră,
De mĕ vedĭ că sunt nevastă;
Fiĭ bună deschide-mĭ uşa,
Că mi-s'a uscat şi guşa,
Că m'o bătut bărbatul,
Frângă-ĭ Dumnezeŭ capul;
M'a bătut cu vătraiul,
De mĭ-am pierdut şi graiul!“

Ana la ferestĭ venia
Şi milă i sĕ făcea,
Apoĭ afară eşia
Şi'n lăuntru'l slobodia.

Când în casă el întra,
Într'un colţ sĕ aşeza
Şi plângea şi suspina,
Şi bătut sĕ prefăcea.
Dară Ana ce făcea?
Lângă foc îĭ aşternea,
Ér Iancu aşa-ĭ grăia;
— „Ano, Ano, sora mea,
Alduite-ar Precesta!
Nu-mĭ aşterne lângă foc,
Că ţi-s lemnele de plop:
Or sări
Şi m'or căsni;
Ci maĭ bine mĭ-ar părea,
Décă cumva s'ar putea,
Să-mĭ aşternĭ tu într'un pat,

Pat înalt şi cu picióre,
Că inima rĕŭ mĕ dóre!“

Ana 'n pat îĭ aşternea
Şi Iancu că sĕ culca,
Sĕ făcea, dar nu dormĭa.
Ana încă sĕ culca,
Iară Iancu o lăsa
Până bine adormia,
Atuncĭ pre picior o călca,
Mâna'n sîn că i-o băga,
La ochĭ negriĭ sĕ uita
Şi gura i-o săruta,
Apoĭ luminĭ aprindea
Şi din gură cuvênta:
„Ano, Ano, sora mea!
Rĕmaşul ce-am rĕmăşat
Acuma l'am căpĕtat,
Că étă te-am înşelat!“
Ana iute mi-şĭ sărea,
Din gură aşa grăia:
— „Fie vie mamă-ta
Ş'alduită soră-ta,
Că ele te-aŭ îmbrăcat,
De aşa m'aĭ înşelat!“

* * *

Apoĭ eĭ sĕ veseliaŭ,
Amêndoĭ sĕ'mbrăţişaŭ,
Amêndoĭ sĕ cununaŭ.

8.

VOINICUL VĂLEAN.

Frunză verde măieran,
Frumosul voinic Vălean
Diminéța s’o sculat,
Cisme negre a ’ncălțat,
Fața albă a spălat,
Pĕr galbin a peptenat.
Ér dacă a însĕrat,
Roibul și l’a înșĕlat,
Pre uliță a plecat
Tot cântând,
Tot fluerând
Și nevestele strigând.
Câte mândre îl vedeaŭ,
Ferestrile deschideaŭ
Și în casă mi-l chemaŭ.
Numaĭ mândrulița luĭ
Dată-ĭ pradă doruluĭ;

Ea nicĭ pórta deschidea,
Nicĭ în casă nu-l chema,
Căcĭ mâniósă era.

* * *

Văleanul sĕ prepurta,
Prepurta și aștepta,
Să îl strîge mândruța.
Ea în casă îl chema
Și așa că mi-ĭ zicea:
— „Măĭ Vălene, întră’n casă,
Că plăcintele ’s’ pe masă
Și vinul e în feréstră.
Légă-țĭ calul de portiță
Și dăĭ fên și tămâiță!“
Vălean în casă întra,
Din plăcinte îmbuca,
Apoĭ din vin că-mĭ gusta.

* * *

Când a fost la mez de nópte,
Vălénul trăgea de mórte,
Éră maică-sa plângea
Și din graiŭ așa grăia:
„Eŭ ț’am spus, măicuțo, spus,
Mândrele capul ț’o pus!“

Când ziŭa mi sĕ zărea
Mamă-sa sĕ jăluia
Şi pre Vălean îl cânta,
Clopotele îĭ trăgia
Cu sunet jalnic duios,
Că Vălean a fost frumos;
Când era cam cătră zorĭ,
Era podobit cu florĭ.
Cântă cucul sus pre cruce,
Pre Vălean la grópă-l duce;
Cântă cucul pre fântână,
Pe Vălean trage ţărînă.

* * *

9.

IENĂŞEL CEL FRUMUŞEL.

Prepurta sĕ prepurta
Şi cu fală îmĭ păşia
Cu murguţul porumbior
Cu căpĕstrul de şinior,
Cu treĭ pene'n comănac
Prin oraş prin Ţerigrad,
Cât e de lung şi de lat,
Fără frică de soldat,
Mândru june Moldovan:
Ienăşel cel frumuşel,
Frumuşel şi tinerel,
Par' că-ĭ tras printr'un inel.
C'o mână ţinea de frêŭ,
Cu altă sabia'n brîŭ.
De frumseţa ce-o avea
Tot oraşul sĕ mira,
Ferestrile deschidea,
Tóte fetele'l privia,
Dar nime nu-l cunoscea,

Făr' Iléna luĭ Bogdan,
Că-l scia că-i Moldovan.
Ea din gură așa-ĭ zicea:
„Ienășele dumniata!
Eștĭ din fruntea de voinicĭ,
Dacă aĭ ajuns p'aicĭ;
Vino dar și pe la noĭ,
Să ne iubim amêndoĭ,
Să-mĭ daĭ prunc în croiul tĕŭ,
Să'ncalece murgul meŭ!“

Ienășel sĕ întorcea
Și din graiŭ așa-ĭ grăia:
„Ilénă, Ilénă,
Nevăstuță prea viclénă,
Eŭ la tine aș veni,
Dar mĕ tem că voiŭ peri
Tăiat cu murguțul meŭ
Dé Bogdan bărbatul tĕŭ!“

Dar Iléna îĭ grăia:
Ienășele dumniata,
„Ienășele, nu te teme,
Că Bogdan s'a dus în fene
Cu óstea în bătălie
Și nu-l maĭ vĕd în vecie.
Ajungênd óstea turcéscă,
Dumnezeŭ să-l prăpădéscă!“

* * *

Ienășel când auḑia,
La Iléna sĕ ducea,
Murgul în grajd îl băga,
Fên de florĭ îĭ presăra.
Iléna 'n cale-ĭ eșia
Și de mână îl lua,
In casă că mi-l băga,
Cu blândețe-l săruta,
Apoĭ ea mi-l întreba:
— „Vom cina, orĭ ne-om culca?“
Ienășel atuncĭ zimbĭa
Și din gură cuvênta:
— „De culcat nu ne-om culca,
Ci maĭ bine vom cina!“
Când Ienășel petrecea,
Étă și Bogdan sosia
Și la pórtă tăbĕra,
O bătea, o scutura,
Și din gură așa grăia:
— „Ilénă, Dómnă Ilénă,
Și frumósa mea cocónă,
Ia deschide-mĭ porțile
Să întru cu oștile,
Ca să-mĭ vĕd iar cășile!“

Și Iléna prăpădită
Și de frică 'nmărmurită,
Ce să facă vaĭ de ea?
Noŭĕ lăḑĭ ce le avea,

Pe tóte le deschidea,
Pe Ienăşel încuia
În lada cu gălbeniorĭ,
Pe de-asupra cu scrisorĭ;
Dar óstea nu suferia,
Că prea mult p'afară sta.
Atuncia domnul Bogdan
Făcea pumnul buzdugan,
În pórtă cu el dădea,
Pórta'n noŭĕ părţĭ săria,
Óstea peste ea trecea,
Dar în grajd ce mi-şĭ afla?
Cal strein de curtea sa!
Mânios în casă intra:
„O Ilénă draga mea,
Spune-mĭ drept,
Ce eŭ te'ntreb:
Ienăşel cu murgul sĕŭ,
Ce caută în grajdul meŭ?"
Ér Iléna 'ĭ rĕspundea:
— „El la noĭ s'o abătut
Şi prea mult vin o bĕut,
Şi pentru-că n'a plătit,
Eŭ murgul i-l'am oprit!"
Bogdan atuncĭ îĭ zicea:
— „Eŭ ţ'aş crede şi nu prea
Ce îmĭ spuĭ acum Ilénă,
Că te ştiŭ că eştĭ viclénă!"

Bogdan prin casă umbla,
Sabie 'n cuĭ mi-şĭ afla,
Apoĭ éră întreba:
— „Dar apoĭ sabia luĭ
Cum de-o vĕd aicĭ în cuĭ?
Masa ce-ĭ aşa gătită,
Ca o grădină 'nflorită?"
Şi Iléna 'ĭ rĕspundea:
— „O Bogdane dragul meŭ,
Am ştiut de drumul tĕŭ,
Că acasă aĭ pornit,
Şi eŭ masa ţ'am gătit!"
Şi Bogdan ér întreba:
— „Dar să-mĭ spuĭ nevasta mea,
Ce ţĭ-e pĕrul fluşturat?
Faţa cine ţ'a muşcat?"
Ér Iléna-ĭ rĕspundea:
— „Eŭ cu mâţa m'am jucat,
Şi în joc m'a sgăriat!"
Dară Bogdan îĭ zicea:
— „Dă-mĭ tu mie cheile,
Să deschid eŭ lăḑile,
Ca să-mĭ plătesc oştile,
Că mĭ-aŭ scutit zilele!"
Iléna-atuncĭ rĕspundea:
„Ştiĭ Bogdane dumnéta,
Coconaşul s'a rugat,
Eŭ cheile i le-am dat,

Cu ele ș'a petrecut
Și nu știŭ ce le-a făcut!“

* * *

Și Bogdan sĕ mânia,
Noŭĕ faurĭ aducea,
Noŭĕ cheĭ îĭ făuria,
Lăḑile le deschidea
Și pe Ienășel afla
In lada cu gălbeniorĭ,
Pe de-asupra cu scrisorĭ.
Și Bogdan l'a întrebat:
— „Ienășele dragul meŭ,
Ce cauțĭ tu în bunul meŭ?“
Și Bogdan sĕ încorda,
Sabia o rădica,
Vrênd dărabe a-l tăia.
Dar Ienășel îĭ zicea:
— „Stăĭ, Bogdane, nu lovi,
Că eŭ drept ț'oĭ povesti. —
Prin oraș când am trecut,
Iléna cum m'a vĕḑut,
După mine ea striga:
Ienășele dumnéta!
Eștĭ din fruntea de voinicĭ,
Dacă aĭ ajuns p'aicĭ.
Vino dară și la noĭ,
Să ne iubim amêndoĭ,

Să-mĭ daĭ prunc în croiul tĕŭ,
Să'ncalece murgul meŭ!
Atuncĭ eŭ mĕ întorceam,
Și din gură îĭ ziceam:
Ilénă, Ilénă!
Nevăstuță prea viclénă,
Eŭ la tine aș veni,
Dar mĕ tem că voiŭ peri,
Tăiat eŭ și murgul meŭ,
De Bogdan bărbatul tĕŭ!
Și Iléna că-mĭ grăia:
Ienășele dumnéta,
Ienășele nu te teme,
Că Bogdan s'a dus în fene,
Cu óstea în bătălie
Și în vecĭ n'o să maĭ vie.
Acolo'n óstea turcéscă,
Dumnezeŭ să-l prăpădéscă!
Eŭ atuncĭ mĕ întorceam,
La Iléna mĕ duceam,
Murgul în grajd îl băgam,
Fên de florĭ îĭ presăram.
Iléna 'n cale-mĭ eșia
Și de mână mĕ prindea
Și cu drag mĕ săruta
Și apoĭ mĕ întreba:
Vom cina, orĭ ne-om culca?
Atuncĭ eŭ îĭ rĕspundeam:

De culcat nu ne-om culca,
Ci maĭ bine vom cina.“

* * *

Décă Bogdan auḑia,
Pe Ienășel îl lăsa
Și maĭ mult nu-l maĭ bătea,
Ci prin casă-l preumbla,
Fórte bine-l ospĕta,
Mânca de să sătura
Și murgul îșĭ înșela,
Sănătate îșĭ lua
Și cu pace el pleca.

Ér Bogdan sĕ întorcea,
Cătră Iléna zicea:
— „Vréĭ tu mórte vederósă,
Orĭ vréĭ mórte 'ntunecósă?“
Iléna așa-ĭ grăia:
— „Ce să vĕd eŭ mórtea mea?
Eŭ vréŭ ca să maĭ trăesc,
Pe tine să te iubesc.“
Dar Bogdan ce mi-șĭ făcea,
Pe Iléna o-apuca,
Cu bumbac o 'nfășura,
Cu rășină-o rășinea
Și cu drot o 'nfășura,
Lângă un stâlp o lega,
La picióre foc îĭ da.

Focul în sus sĕ suia;
Când la brîŭ mi-șĭ ajungea,
Ea plângea și mi-șĭ grăia:
— „Oh! Bogdane, dragul meŭ,
Să-țĭ ajute Dumnezeŭ,
Aŭ nu-țĭ pare ție rĕŭ?
Étă arde sînul meŭ,
Sînul meŭ ce-l sărutaĭ,
Cu blândețe-l desmerdaĭ!“
Bogdan atuncĭ îĭ grăia,
— „Las' să arḑă, draga mea!
Că nu arde'n vina mea,
Ci arde din vina ta!“
Focu'n față-ĭ ajungea,
Iléna plângênd grăia:
— „Oh! Bogdane, scumpul meŭ,
Să-țĭ ajute Dumnezeŭ,
Iată ard și buzele,
Aŭ nu-țĭ pare ție rĕŭ?“
Ér Bogdan îĭ rĕspundea:
— „Las' să arḑă până'n óse,
Până'n óse pĕcătóse!“
Și când focul sĕ stingea,
Vêntul tare mi-șĭ bătea,
Și cenușa o sufla,
Nicĭ un semn nu rĕmânea,
Numaĭ vestea eĭ mergea,
Mergea în tótă lumea.

10.

FRATELE ŞI SORA.

În oraş la Ţeligrad,
Este-un fecior de 'mpĕrat,
Cu pĕr galbin retezat,
Cu cisme creţe 'ncălţat.
De când sórele rĕsare,
Umbla, măre, să sĕ'nsóre
    Noŭĕ aĭ
    Pe noŭĕ caĭ,
Care pasc nóptea în raĭ;
Umbla ceriul şi pămêntul,
Ca săgéta şi ca gândul,
Toţĭ caiĭ şi-ĭ obosia,
Dar potrivă nu-şĭ găsia,
Ca sora Solomia.

— „Soro, soro Solomie,
Ţipă cartea pe chilie,

Haĭ cu mine 'n cununie,
Că'n lume cât am umblat,
Ca tine nu am aflat!“

Aleĭ! frate luminate,
Mĕ tem c'om avea pĕcate,
Că nu am maĭ audit,
Fraţĭ să sĕ fi logodit;
Nu sĕ află adevĕrat,
Fraţĭ să sĕ fi cununat.

Atuncĭ el ce mi-şĭ făcea?
Caiĭ ér încăleca,
Şi în lume ér pleca.
Umbla ceriul şi pămêntul,
Ca săgéta şi ca gândul,
Pân' toţĭ caiĭ 'şĭ obosia,
Dar potrivă nu-şĭ găsia,
Ca sora Solomia.

— „Soro, soro Solomie,
Ţipă cartea pe chilie,
Haĭ cu mine 'n cununie,
Că lume cât am umblat,
Ca tine nu am aflat!“
— „Ba eŭ, frate, n'oĭ veni,
Pân' tu mie nu mi-ĭ face,
    Pod de-aramă
    Peste vamă;

Pod de-argint
Peste pământ.
Nicĭ atuncia n'oĭ veni,
Până mie mi-ĭ aduce
Sfânta lună nănaşă,
Sfântul sóre nănaş mare,
Luceferiĭ
Diveriĭ,
Şi stelele
Druscele."
Astea tóte le plinea,
Apoĭ mândriĭ el şi ea,
La biserică pleca.

* * *

Când în biserică-or întrat,
Sórele s'o 'ntunecat,
Candelele sĕ stingeaŭ,
Clopotele sĕ dogeaŭ,
Sfinţiĭ faţa-şĭ ascundeaŭ,
Preoţiĭ 'n genunchĭ cădeaŭ.
Şi icóna Precesteĭ
Din fundul bisericeĭ,
O prins, măre, a lăcrima,
Şi din gură a cuvênta:
— „Nu vis, voĭ popĭ, cu dreptate,
Cununaţĭ soră cu frate,
Când sunt strĕine bogate!"

Ér acas' când aŭ plecat,
Un nor de plóie o picat,
Şi-aşa tare o ploŭat,
De pe eĭ i-o îngropat!

Aşa ajută Dumnezeŭ,
La carĭ calcă cuvêntul sĕŭ,
Aşa-ajută Precesta,
La carĭ calcă porunca.

11.

FECIORUL LUĬ DĂMIAN.

Frunză verde leoştean,
Feciorul luĭ Dămian,
Vinerĭ mamă-sa'l făcea,
Sâmbătă îl boteza,
Duminecă-l însura,
Lunĭ i-a venit porunca,
O poruncă împĕrătéscă,
Noŭĕ anĭ să cătănéscă.

Cum porunca căpĕta,
Cătră mamă-sa zicea:
— „Maică, maică, dulcea mea,
Să-mĭ ţinĭ bine nevasta,
Tot cu turte şi cu vin,
Ca să şadă până vin!“
Maică-sa'ĭ făgăduia,
Că aşa o va ţinea.

Atuncĭ dênsul că-mĭ pleca,
Noŭĕ anĭ nu maĭ venia.

* * *

Frunză verde leoştean,
Feciorul luĭ Dămian,
Cătănia îşĭ 'mplinia
Şi acasă că-mĭ venia,
Pe mamă-sa o vedea,
Nevasta nu ş'o găsia,
Cătră mamă-sa zicea:
„Maică! Maică! dulcea mea,
Unde-mĭ este nevasta?“
Éră ea aşa-ĭ zicea:
— „Noŭă anĭ aĭ cătănit,
Nevăstuţa ţ'a murit,
Când tu d'acas' aĭ pornit!“
Atuncĭ el aşa-ĭ zicea:
— „Vin' de-mĭ arată grópa,
Ca să-mĭ stêmpăr inima;
Vin' de-mĭ arată mormêntul,
Ca să-mĭ stêmpăr sufletul!“
Maică-sa îl amăgia,
Şi din graiŭ aşa-ĭ grăia:
— „Dragul maichiĭ fiŭ dorit,
Noŭĕ anĭ aĭ cătănit,
Grópa e greŭ de găsit;
Multe vênturĭ aŭ venit,
Ţărîna aŭ risipit,

Iarbă verde-a rĕsărit;
Multe ploĭ că aŭ ploŭat,
Mormêntul iaŭ aşezat,
Nu-ĭ nădejde de aflat!“

El afară că-mĭ eşia,
Prin curte sĕ prepurta
Şi la nevastă gândia.
Apoĭ în casă întra,
Cheile că le lua,
Uşile le descuia,
Şi în temniţa din dos,
Unde-ĭ locu 'ntunecos,
Într'o casă afurisită,
Noŭĕ anĭ necurăţită,
De sóre nestrăbătută
Şi de foc neîncălḑită,
Nevasta că ş'o găsia
Uscată ca iedera,
Şi aşa că mi-ĭ zicea:
— „Nevastă! nevasta mea,
Ţînĕ-mi-te Precesta,
Noŭĕ anĭ am cătănit,
Acuma când am venit,
Auḑit'am ca-ĭ murit!“
— „Bărbate, sufletul meŭ,
Ţinĕ-mi-te Dumnezeŭ,
Noŭĕ anĭ aĭ cătănit,
Dară eŭ tot n'am murit,

Ca tâlharul am trăit,
Din ciubĕrul porculuĭ,
Cum îĭ data robuluĭ!“
El nevasta îşĭ lua,
Cu dulce o săruta,
În casă că mĭ-o băga,
Pe mamă-sa o lega,
Şi prin sat mĭ-o prepurta.
Satul lege îĭ făcea,
Ca să-ĭ scurte zilele
În délul cu furcile.
Dară nora, suflet bun,
Le zise: „Staţĭ să vĕ spun!
Voĭ pe ea n'o spânzuraţĭ,
Ci maĭ bine o lăsaţĭ;
Mérgă'n lume, să sĕ ţie,
Mie sócră să nu-mĭ fie;
Mérgă'n lume, să trăéscă,
Mie să nu-mĭ poruncéscă;
Să sĕ'nveţe sócrele,
Cum sĕ ţin nurorile!

12.

VOĬNICUL BLĂSTĔMAT.

Sus în capul déluluĭ,
La lemnul porumbuluĭ,
La marginea drumuluĭ,
Sub pologul fênuluĭ,
Vĕḑuĭ flórea câmpuluĭ,
Dar nu-ĭ flórea câmpuluĭ,
Ci-ș chiar ochiĭ șerpeluĭ,
Șerpe lung cu ochiĭ verḑĭ,
Nicĭ să-l veḑĭ, nicĭ să l viseḑĭ.
Acest șerpe, din pĕcate,
Înghițise jumĕtate,
Trupul unuĭ voinicel,
Voĭnic mândru, tinerel.
Maĭ la vale nu-l maĭ póte,
De curele înțîntate
Și de arme ferecate.

* * *

Trece-un drumar pe-acolea,
Voinicul din graiŭ grăia:
„Sărĭ, bădiță ortomane,
Că m'a prins un șerpe mare;
Sărĭ, voinice, de mĕ scóte,
Că-țĭ sunt frate pân' la mórte!“
Cel vitéz de ortoman,
Pe un cal negru dobrean,
Cum cuvêntul auḑi,
Dobreanul și-l maĭ grăbi,
Șerpele îl întêlni,
Chiar când vrea a-l înghiți.
— „Măĭ bălaur!“ strigă el,
„Lasă trupul tinerel,
Că te curm pe jumĕtate,
Să-mĭ scot dela mórte-un frate!“
Șerpele sĕ svîrcolea,
Și cu șépte limbĭ grăia:
— „Ortomane! Ortomane!
Bate-țĭ negrul
Pe dintregul,
Și te du și fugĭ de mine,
Că nu-ĭ bine nicĭ de tine,
Că eŭ nu vi l'am furat,
Ci maică-sa mi l'a dat;
Maică-sa mi l'a dat mie
Din a luĭ copilărie,
Că adese 'l blăstĕma,
Și-ĭ zicea când îl culca:

Suge, suge, fĕtul meŭ,
Sugăţĭ şerpiĭ trupul tĕŭ,
Precum sugĭ tu peptul meŭ!“

* * *

Cel vitéz de Ortoman
Isbea negrul Dobrogean,
Şi cu sabia ce-avea,
Pe bălaur îl tăia,
Tot dărabe îl făcea.

Apoĭ trupul înghiţit,
Plin de venin otrăvit,
Frumuşel că mi-l lua,
La o stână îl ducea
Şi în lapte îl scălda,
Viaţa îĭ dăruia.
Apoĭ, măre, ce-mĭ făceaŭ,
Cât în lume eĭ trăiaŭ?
Fraţĭ de cruce sĕ prindeaŭ,
Pe bălaurĭ de stêrpiaŭ.

13.

MÂNDRA ŞI HOŢUL.

Pe a codruluĭ cărare
Merge un voinic călare,
Frîu 'n mână îl ţinea
Şi din gură cuvênta:
— „Sue sus, murgule, tare,
Că apune sfântul sóre,
Şi când sórele-a sfinţí,
Maĭ grea cale că nĭ-a fi,
Că e nópte 'ntunecósă,
Şi pădurea-ĭ uriciósă,
Şi calea îĭ neumblată,
Şi sunt singur de-astă-dată!“
Murguţul din cap făcea,
Din picióre tropotea,
Semn că ostenit era,
Şi pe loc şi tăbĕra;
Cel voĭnic sĕ cobora,
De frîŭ calul îşĭ lua,

Şi pe picióre pleca,
Până délul îl suia;
Iar în vêrful déluluĭ,
La fântâna corbuluĭ,
Murguţul şi-l adăpa,
Cu ovĕs îl hărănia,
Ş'amêndoĭ maĭ odichniaŭ,
Pân' puterĭ îşĭ căpĕtaŭ!

Apoĭ iar încăleca,
La cal pintenĭ îĭ dădea,
Calea érăşĭ începea
Şi nicĭ că sĕ maĭ oprea,
Până ce nu ajungea,
Unde codrul sĕ cotesce,
Şi poiana sĕ lărgesce,
La o colibióră mică,
La o mândră porumbícă,
Ce tot sta şi aştepta,
La Dumnezeŭ sĕ ruga,
Să-ĭ aducă bădiţa!

14.

VOICHIŢA.

A fost o mamă odată,
O mamă lăudată,
Cu casa de pétră,
Cu porţĭ de fer,
Cu brăvĭ de oţĕl;
Noŭĕ fiĭ ea mi-ş avea,
Cu Voichiţa zece,
Cu Gin un-spre-zece,
Cu Gin Costangin,
Copil mijlocin.

Dumnezeŭ mi-ş rênduia,
Ciuma că-mĭ venia,
Pe noŭĕ-ĭ mânca,
Numaĭ rĕmânea
Fata Voichiţa
Cu Gin Costangin,
Copil mijlocin.

* * *

Voichiţa mare crescea,
Peţitorĭ la ea venia,
Veniaŭ peţitorĭ din sat,
Maica eĭ că nu o-aŭ dat,
Că zicea că nu-ĭ de dat.
Maĭ pe urmă s'arĕtară
Peţitorĭ din altă ţară,
Peste mărĭ peste hotarĕ.
Maică-sa lor le zicea:
„Pe Voica n'oĭ da,
Că nu mi-ĭ de dat,
Nicĭ de măritat!“
Costangin din graiŭ grăia:
„Audĭ, maică Dumneata,
Haĭ să dăm noĭ pe Voica!“
Maică-sa îĭ rĕspundea:
— „Dar cum, Gine, să o dăm,
Şi aşa s'o 'nstrĕinăm,
Că-ĭ tare cale departe,
Maĭca nu póte străbate,
Şi-ĭ calea lungă şi grea,
Eŭ nu pot merge la ea!“
Dară Gin éră zicea:
— „Audĭ, maică Dumneata,
Haĭ să dăm noĭ pe Voica,
Că de ţ'o fi dor de ea,
Murgul oĭ încăleca,
M'oĭ duce pănă la ea,
Şi acasă aduce-o-voĭ,

Dorul potoliţi-l-voĭ,
Ş'oĭ aduce-o,
Ş'o voĭ duce-o
Tot iarna de noŭĕ orĭ,
Că-s maĭ multe sĕrbătorĭ,
Şi-s zilele friguróse
Şi tu, maică, maĭ duiósă;
Iar vara numaĭ de patru,
Că's zilele de lucrat,
Şi's zilele căldurósĕ,
Nu eştĭ, maică-aşa duiósă!“
Maică-sa aşa-ĭ zicea:
— „De n'o fi, Gine, aşa,
Să ştiĭ, că te-oĭ blăstĕma
Cu blăstĕmul cel maĭ greŭ,
Ce l'a lăsat Dumnezeŭ!“
Apoĭ mi sĕ socotea,
Pe Voichiţa o dădea,
Frumósă nuntă făcea,
Tot satul mi-sĕ gostea,
Éră maica rĕmânea,
Numaĭ cu Gin Costangin,
Copil mijlocin.

* * *

Multă vreme nu trecea,
De când Voichiţa pleca,
Ciuma'n sat éră întra,
Multă lume prăpădea,

Costangin sĕ betejia,
Şi grea bólă că-mĭ bolea,
Pe urmă şi el muria;
Ér mamă-sa rĕmânea
Ca şi cucul singurea,
Apoĭ rĕŭ sĕ întrista,
Din inimă suspina,
Din ochĭ lacrămĭ că-mĭ vĕrsa,
Şi din gură blăstĕma:
— „Costangine, Costangine!
Copil mijlocine,
Dumnezeŭ să nu te ierte,
Pămêntul să nu te rabde,
Pămêntul nu te priméscă,
Lutu-afară te isbéscă,
Că pe mine m'aĭ lăsat,
Numaĭ cu uşa 'ncuiată
Şi cu mâţişoru'n vatră.

Vaĭ! de multul plâns
Blăstĕmul s'a prins;
Domnul nu'l erta,
Pămênt nu'l răbda,
Pămênt nu'l primea,
Lutu-afară îl izbea,
Dumnezeŭ mi-şĭ rênduia
De Gin învia,
Din pămênt eşea,
Şi ce sĕ făcea?

Din sicriul luĭ
Căluşelul luĭ,
Din cruciţa luĭ
Şéoa caluluĭ,
Praporile luĭ
Frâul caluluĭ,
Pânza de pe obraz
Poclad caluluĭ,
Din perina dela cap
Făcea straiţă şi colac.
Apoĭ el încăleca
Ş'apoĭ mi-şĭ pleca
La soruĭca luĭ,
Flórea câmpuluĭ,
Şi el că-şĭ mergea,
Pe drum nu maĭ sta,
Şi el mi-şĭ trecea
Prin pădurĭ negre
Tot cu paserĭ negre
Stând pe rămurele,
Cântând vĭersurele:
„Ţurţurliŭ uliŭ,
Merge mort la viŭ!“
Şi el mi-şĭ trecea,
Ca vêntul mergea
Prin pădurĭ roşiĭ
Cu paserĭ roşiĭ
Stând pe rămurele,
Cântând vĭersurele:

„Ţurţurliŭ uliŭ,
Merge mort la viŭ!“
Şi ear maĭ mergea,
Ş'apoĭ mi-şĭ trecea
Prin pădurĭ albe
Tot cu pasĕrĭ albe,
Stând pe rămurele,
Cântând vĭersurele:
„Ţurţurliŭ uliŭ,
Merge mort la viŭ!“
Şi mergênd aşa,
El mi-şĭ ajungea,
El într'altă ţéră,
Peste noŭĕ hotarĕ,
La soruĭca luĭ,
Flórea câmpuluĭ.
Şi el mĭ-o afla:
In mijloc
De joc
Săltând,
Şi jucând.
Ea când mi-l vedea,
De joc sĕ lăsa,
Şi la el mergea,
Nărama 'şĭ scotea,
Pe faţă 'l ştergea,
Şi mi-l săruta,
Şi mi-l întreba:
„Gine Constangine,

Ce doru-ĭ de tine,
De tu mĭ-aĭ venit,
Ş'aicĭ m'aĭ găsit?“
El mi-şĭ rĕspundea:
— „Eŭ d'aia am venit,
Că m'am făgăduit,
Cătră maĭca mea,
Să te duc la ea!“
Voichiţa-mĭ grăia:
— „Stăĭ, frate, o ţiră
Fără zăbovire,
Să'ntreb pe bărbat
Şi să-ĭ spun curat,
Ca te-aĭ apucat,
La măicuţa să mĕ ducĭ,
Şi 'napoĭ ear să m'aducĭ!“
Bărbatu-ĭ zicea
Dacă'l întreba:
— „Du-te, mândra mea,
Tu la maică-ta;
Eŭ nu te opresc,
Că şi eŭ gândesc,
Că nu'ĭ zăbovi
Şi ear veĭ veni!“
Ea atuncĭ pleca,
La drum mi-şĭ pornea.
Cu Gin Constangin,
Copil mijlocin!

* * *

După multă umblare
Étă ajung în cale
Prin pădurĭ tot albe
Tot cu pasĕrĭ albe,
Stând pĕ ramurele,
Cântând vĭersurele:
„Ţurţurliŭ uliŭ,
Duce mort pe viŭ!“
Şi ear maĭ mergeaŭ,
Ş'apoĭ eĭ treceaŭ,
Prin pădurĭ roşiĭ
Cu pasĕrĭ roşiĭ,
Stând pe rămurele,
Cântând vĭersurele:
„Ţurţurliŭ uliŭ,
Duce mort pe viŭ!“
Şi ér maĭ mergeaŭ
Şi ér maĭ treceaŭ
Prin pădurĭ tot negre
Tot cu pasĕrĭ negre,
Stând pe rămurele,
Cântând vĭersurele:
„Ţurţurliŭ uliŭ,
Duce mort pe viŭ!“
Şi mergĕnd aşa,
Din codriĭ eşĭa.
Voica 'l întreba
De aste păsĕrele
Ce cânta cu jele.

Gin iĭ rĕspundea:
— „Dragă sora mea,
Aste păsĕrele
Nu sûnt păsĕrele,
Ci sunt sufleţele.
Pasĕrile albe 's:
Care or murit bine,
Luminaţĭ,
Cuminecaţĭ,
Cu popă şi cu lumină
Şi cu slujba cea creştină.
Pasĕrile roşi 's:
Carĭ mi-or murit
Tăiaţĭ
Orĭ puşcaţĭ!
Pasĕrile negre 's:
Carĭ or murit rĕŭ,
Fără luminare,
Făr' cuminecare,
Fără popă, fără lumină,
Fără slujba cea creştină!“
— „Bine, frate dragă,“
Voica ear întrébă,
„Dar cântecul lor
Cu jale şi dor
„Ţurţurliŭ uliŭ
Duce mort pe viŭ!“
Ce însamnă óre,
Scumpe fräţióre?“

— „Soră dulcea mea,“
Gin că mi-ĭ zicea,
„Nu'ţĭ face inima rea,
Nicĭ la ele n'asculta,
Că lor li-ĭ glasul aşa
Tómna şi primăvara,
Când sĕ schimbă'n pomĭ frunza.“

Ş'apoĭ eĭ mergeaŭ,
Până ajungeaŭ
La mormințĭ din sus,
Unde nu-ĭ de dus.
Gin pe loc mi-şĭ sta
Şi eĭ îĭ zicea:
— „Du-te tu acasă,
La măicuţa nóstră
Şi spune-ĭ aşa,
Dacă te-a 'ntreba:
C'aĭ venit cu mine,
Că eŭ am fost la tine;
Şi de te-a 'ntreba,
Unde-am rĕmas eŭ?
Tu să-ĭ spuĭ aşa,
Că eŭ mĭ-am rĕmas
Pe câmp în izlaz,
Calul să mi-l pasc!“

Voica mi-şĭ pleca,
Ear Gin ce făcea?

În grópă întra,
Grópa s'astupa.
Voica ajungea
La măĭcuţa sa;
La uşă striga:
„Maică dulcea mea,
Deschide-ţĭ uşiţa,
C'o venit Voichiţa!“
Maică-sa'i zicea:
„Du-te, ciumă rea,
Dela casa mea,
Că tu nu escĭ Voica mea,
Ci eştĭ mórtea crâncena;
Că câţĭ copiĭ am avut,
Toţĭ de tine or murit,
Numa cu-atât'am ugit;
Numaĭ cu uşa 'ncuiată
Şi cu mâţişoru'n vatră!“
Voichiţa éră-ĭ zicea:
„Maică, maică, dulcea mea,
Eu nu's ciumă crâncena,
Ci sûnt Voica, fata ta;
Dacă nu mĕ creḑĭ,
Eşĭ afară de mĕ veḑĭ!“
Dar ea nu'mĭ eşia,
Numaĭ mi-o 'ntreba:
„Dacă escĭ Voica,
Cine te-a adus
Şi calea ţ'a spus?

Cu cine-aĭ venit
De n'aĭ rĕtăcit?“
Ear ea rĕspundea:
— „Dulce maica mea,
Am venit cu Gin,
Copil mijlocin,
Dar el o rĕmas
Din sus de izlaz,
Calul să şi'l pască
Şi să'l odihnéscă!“
Atuncĭ maică-sa
Aşa îĭ zicea:
— „Vaĭ! mâncată mi-s de rele,
Nu cred cuvintelor tele,
Că acuma vĕd eŭ bine
Ce vreĭ tu să facĭ cu mine.
Du-te, dute, cĭumă rea,
Du-te dela casa mea!
Că tu nu escĭ Voichiţa,
Că d'aĭ fi, n'aĭ zice-aşa!“
Voica érăşĭ sĕ ruga:
„Maică, maică, dulcea mea,
Crede-mĕ, că nu's cĭuma,
Ci sûnt Voica fiica ta!
Scóte capul pe feréstră,
De veḑĭ concĭul de nevastă,
Orĭ crépă uşa o ţîră,
Cât să bag numaĭ o mână,
Ştiĭ, la deget mititel

Am avut inel pe el.
Aşa maică mă dorescĭ
De'n casă nu mĕ primescĭ?“
Atuncĭ maĭca sĕ'ndura,
Uşa o ţîră crepa,
Cât mâna mi-ş'o băga,
Şi la deget o căuta
Şi inelul cunoscea,
Şi vedea că mi-ĭ aşa.
Apoĭ uşa deschidea,
Pe Voichiţa mĭ-o vedea,
Mĭ-o vedea, mĭ-o cunoscea,
Că era fetiţa sa;
Apoĭ mi-sĕ repeḑia,
În braţe o tot strângea,
Şi cu drag mĭ-o săruta
Pân' pe loc de dor murĭa.

* * *

15.

IANĂŞ GULIANĂŞ.

Strigă, Dómne, cine-mĭ strigă,
Strigă Ianăş Gulianăş,
Cătră Vida, dómna luĭ:
„Vido! Vido! dómna mea,
Sufulcă-ţĭ fodoriĭ largĭ
Şi frămêntă la colacĭ,
Tot colacul d'un şinég,
Ş'o prescură d'o mĕsură,
Şi să mergem pe gostie,
Pe gostie la socrie;
Dar grăbesce să plecăm,
Să plecăm, să nu'nsĕrăm,
Că mi-ĭ nóptea 'ntunecósă,
Şi mi-ĭ calea uriciósă,
Pe sub póla codrilor,
Unde-ĭ data lotrilor!“

Vida dacă auḑia,
Bine, Dómne, că-ĭ părea,

Sĕ punea şi frămênta,
Colacĭ albĭ ca jămişca,
Tot colacul d'un şinég,
Ş'o prescură d'o mĕsură,
Şi pe gostie plecaŭ,
Pe gostie la socrie,
Pe sub póla codrilor,
Unde-ĭ data lotrilor!

Când în codriĭ ajungea,
Ianăş din gură-mĭ grăia:
— „Vido! Vido! dómna mea,
Ia cântă'mĭ un cântecel,
Să trecem codrul cu el,
Văĭ afunde să rĕsune,
Lemnele să sĕ tremure!“
Ér Vida din graiŭ grăia:
— „Cum, bărbate, voiŭ cânta,
Că nu am glas mueresc,
Ci mi-ĭ glasul voinicesc,
Şi pe min' m'o auḑi,
Şi aicea o veni,
Pană, Pană roşie,
Harambaşa lotrilor,
Din mijlocul codrilor;
Pe mine m'o îndrăgi,
Pe tine te-a omorî,
Că el mĭ-aŭ fost drăguţ mie
Din mica copilărie,

1049

Când eram de şépte anĭ,
Eŭ de şépte, el de şépte,
Amêndoĭ de patru-spre-ce,
Ş'acu mi-ĭ inima rece!"
Dar Ianăş din graĭ grăĭa:
„D'oĭle Vido, dómna mea,
Ce-o vrea bunul Dumnezeŭ,
Oĭ plini cu capul meŭ!
Dar cântă'mĭ o cântecea,
Nicĭ mare, nicĭ micutea,
Dar să fie anume a mea,
Că de cumva nu-ĭ cânta,
Aicea mi-ĭ îngropa,
Şi de cumva nu-ĭ hori,
Aicea oĭ putreḑi!"

Atuncĭ Vida ce-mĭ făcea?
Glasul ea şi-l diregea,
Şi începù a cânta,
Văĭ afunde rĕsuna,
Lemnele sĕ tremura,
Rîpele sĕ surupa,
Isvórĕ sĕ tulbura,
Şi pe ea o auḑia
Pană, Pană roşie,
Harambaşa lotrilor,
Din mijlocul codrilor.
Şi când el o auḑia,
El din graiŭ aşa grăia:

— „Haidaţĭ, voĭ feciorĭ, maĭ tare,
Până lângă drumul mare,
C'aud glasul Vigiĭ mele,
Care dragă mĭ-a fost mie
Din a eĭ copilărie,
Când eram de şépte anĭ,
Eŭ de şépte, ea de şépte,
Amêndoĭ de patrusprece,
Ş'acu îĭ inima rece!"
Şi nu mult el că-mĭ umbla,
Până la drum ajungea,
Şi cu Ianăş sĕ'ntêlnia,
Şi din graiŭ aşa-ĭ grăĭa:
— „D'oĭle Ianăş Gulianăş,
Curvă-ţĭ fie mamă-ta,
Unde-mĭ ducĭ ibomnica?"
Iar Ianăş din graiŭ grăia:
— „Curvă-ţĭ fie mamă ta,
Eŭ nu-ţĭ duc ibomnica,
Numa-mĭ duc muerea mea!"
Ér Pană din graiŭ grăia:
„D'oĭle Ianăş Gulianăş,
Vréĭ tu mórte vederată,
Orĭ vréĭ mórte 'ntunecată?
Vréĭ din puscĭ să ne puşcăm,
Vréĭ din săbiĭ ne tăiem,
Orĭ în luptă ne luptăm?"
Ér Ianăş din graiŭ grăia:
„D'oĭle Pană, frate Pană,

Nicĭ din puscĭ să ne puşcăm,
Nicĭ din săbiĭ ne tăiem,
Ci'n luptă să ne luptăm;
Numaĭ Pană, frate Pană,
Jóră-ţĭ tu cătanele,
Să nu-şĭ tindă mânile,
Şi eŭ jor muerea mea,
Să stee pe loc şi ea,
Şi să nu-şĭ tindă mâna!“

Jurămênt eĭ le punea,
Şi la luptă sĕ lua:
Zi de vară,
Până'n sară,
Din luptă nu es afară.
Făcea Pană cum făcea,
Şi pe Ianăş mi-l trântea,
In pămênt că mi-l băga,
În pămênt până'n genunchĭ.
Când în pămênt sĕ băga,
Cingătórea-ĭ sĕ rupea,
Eră el din graiŭ grăia:
— „Vido! Vido! dómna mea,
Întinde'mi-ţĭ mânuţa,
Şi-mĭ légă cingătórea!“
Dară Vida ce-mĭ făcea,
Cuţitaşul că-mĭ scotea?
Cingătórea i-o tăia,
Mare rĕŭ că îĭ făcea.

Ianăş décă mi-şĭ vedea
Credinţa lu Vida sa,
Mâna pe pept o punea,
La Dumnezeŭ sĕ ruga,
Dumnezeŭ putere-ĭ da,
Şi pe Pană mi-l trântea,
In pămênt că sĕ băga,
În pămênt până la brîŭ.
Şi Ianăş ce maĭ făcea?
Sabia mi ş'o scotea,
Şi capul îĭ reteza,
Eră lotriĭ toţĭ fugea,
Cu Vida alăturea.
Atuncĭ Ianăş sĕ scula,
Cingătórea ş'o chitea,
Şi după eĭ sĕ lua,
Pe Vida o ajungea,
Stânga'n pĕr că i-o punea,
Mâna dréptă o 'narma,
Cu gura o judeca,
Şi-ĭ zicea Vigiĭ aşa:
„Staĭ în loc duşmana mea,
Spune cu cine-ĭ ţinea,
Cu mine, că ţi-s bărbat,
Orĭ cu Pană-ăl blăstĕmat?
Cu mine, că-s moş cărunt,
Orĭ cu drăguţŭ-ăl de mult?“
Ea tăcea şi suspina,
Cunoscênd că-ĭ de vină.

Dară Ianăş ce făcea?
Capul Vigiĭ îl tăia,
În desagĭ că mi-l băga,
Şi la drum ér mi-şĭ pornia,
Şi nicĭ că sĕ maĭ opria,
Pân' la socriĭ ajungea.

Sócră-sa 'n cale-ĭ eşia,
Şi de Vida-l întreba,
De ce n'o venit şi ea?
Éră Ianăş îĭ zicea:
„Va veni cândva şi ea,
Dar acum nu a putut,
Că are lucru prea mult.“
Apoĭ în casă întra,
Desagiĭ sócriĭ îĭ da,
Şi aşa că mi-ĭ zicea:
„Caută, sócră, în desagĭ,
Ţ'a trimis Vida colacĭ!“
Sócra în desagĭ căuta,
Capul Vigiĭ îl afla,
Şi aşa că mi-ĭ zicea:
„Ce-ĭ, Ianăş, tréba asta,
Că mĭ-aĭ omorît fata?“
Atuncĭ el mi-şĭ începea,
Sócriĭ tóte-ĭ povestea,
Tóte cum s'aŭ întêmplat,
Când d'acasă aŭ plecat.
Éră sócra ce-mĭ făcea?

Nicĭ plângea, nicĭ suspina,
Ci luĭ Ianăş îĭ grăia:
„Nu-ţĭ fie ţie d'aia,
Că maĭ am eŭ, maĭ o fată,
Maĭ 'naltă, maĭ sprâncenată,
Nu ca Vida o blăstĕmată,
Şi ţ'o daŭ muiere 'ndată!“

◆

16.

GRUIA COPILUL.

Colo jos la scăpĕtat,
La ciordacul luĭ Novac,
Este-un cort mare rotat.
Dar sub cort ce mi-ş era?
O măsuţă mitutea,
De noŭĕ stânjenĭ de lungă,
Şi de şépte palme 'n dungă,
O masă frumos întinsă,
Cu albe făcliĭ aprinsĕ.
Dar la masă cine-mĭ şéde?
Tot bĕtrânul de Novac,
Tot desculţ şi desmăţat,
Numaĭ cu gugĭmanu'n cap;
Faţa-ĭ albă ca hârtia,
Éră barba-ĭ ca colia,
Cu treĭ nodurĭ la musteţe,
Şi cu şépte creţe!
Lângă el cine-mĭ şedea?
Vr'o cincĭ-zecĭ de Novăcescĭ,
Vr'o cincĭ-zecĭ de verĭ primarĭ,
Vr'o cincĭ-zecĭ de nepoţeĭ,
Şi cincĭ-zecĭ d'ăĭ mărunţeĭ.
Toţĭ béŭ şi sĕ ospĕtaŭ
Şi voie bună-şĭ făceaŭ,
Numaĭ Gruia luĭ Novac,
Nicĭ nu bea, nicĭ nu mânca,
Nicĭ voie bună n'avea.
Novac din gură-mĭ grăia:
— „Gruio! Gruio! puiul meŭ,
Măĭ copile dragul meŭ,
De ce şeḑĭ tu supĕrat?
Nebĕut şi nemâncat?“
Gruia din gură-mĭ grăia:
— „D'oĭ tu tăicuţă Novace,
Voie bună cum mĭ-oĭ face,
Că vĕd vrâstniceiĭ meĭ,
Că sunt toţĭ însurăţeĭ,
Cu copiiĭ cât şi eĭ.
Însóră-mĕ, taică, 'nsóră,
Că barba că mĕ'mpresóră,
Şi mustaţa
Imĭ strică faţa;
Ér de nu mi-ĭ însura,
Veĭ păţi-o tu aşa,
Eŭ hoţ mĕ voiŭ face,
Şi nu ţ'oĭ da pace,
Acas' oĭ veni,
Pe tine te-oiŭ omorî,
Pe mamă oiŭ vĕduvi!“

Novac cum îl auḑia,
Pe Gruia vorbind aşa,
Palma sbicĭ că mĭ-o făcea,
Peste faţă mi-l lovia,
Şi sângele îĭ pornia,
Tot sânge d'ăl închegat,
Cu măsele mestecat.
Ş'apoĭ astfel îĭ grăia:
— „Gruiţă, copil de rênd,
Şi cu capul cam bolând,
Tu nu eştĭ de însurat,
Tóte fetele te bat,
Şi nicĭ un rĕsboiŭ n'aĭ spart.
Că eŭ când m'am însurat,
Şépte rĕsbóie am spart,
Şi buzdugan am avut,
Buzdugan greŭ şi temut,
Buzdugan de noŭĕ pente,
Tótă panta noŭĕ măjĭ.
Unde cu buzdugan dam,
Multă vreme că-mĭ săpam,
Pân' buzduganul aflam,
Şi la rĕsboĭ când plecam,
La duşmanĭ grósnic eram:
Când cu buzduganul dam,
O sută pe loc turteam,
Mare rĕŭ că le făceam.
Ş'am luat pe mamă-ta,
Să nu creḑĭ cu celaina,

Ci-am luat'o cu sabia!
Şi pe tin' te-oiŭ însura,
Dacă tu te veĭ lupta,
Cu fata sĕlbateca,
Din câmpia Nistruluĭ,
Din marginea mărilor;
Unde Nistrul sĕ cotesce,
Acolo fata trăesce,
La o tufă de răchită,
Acolo-ĭ fata-adurmită!“

Cum Gruia că-mĭ d'auḑia,
Nicĭ o vorbă nu zicea,
Tuna'n grajdul măturat,
Scotea calul înşelat,
Cu podóbe d'ăle noĭ,
Cum îĭ data la rĕsboĭ.
Şi pe el încăleca,
Şi la fată că-mĭ pleca,
La tufa de gârniţă,
La fata sĕlbatică.
Când la fată ajungea,
Culcată că o găsia,
Adurmită vaĭ de ea.
Dar mare cât mi-şĭ era?
În spate ca aria,
Şi în cap ca clania,
Buzele ca clisele,
Ochiĭ ca tănerile,

Mânile ca bârnele.
Şi Gruia ce mi-ş făcea?
De pe cal sĕ cobora,
Cu piciorul mĭ-o boldia.
Fata mi-sĕ deştepta,
Şi în sus că mi-şĭ săria,
Pe Gruia îl întreba,
Şi Gruia îĭ povestia,
Ér ea dacă auḑia,
Tot în braţe mi-l lua,
Ş' aşa tare îl strîngea,
Treĭ cóste îĭ sĕ rupea,
Ş'apoĭ ea mi-l învêrtia,
Şi în norĭ îl repeḑia,
Treĭ zile pe sus îmĭ sta;
Ér când jos că mi-şĭ pica,
Maĭ treĭ zile mort şeḑea.
Când opt zile sĕ'mplinia,
Şi Gruia sĕ deştepta,
Dar pe loc el nu maĭ sta,
Ci la cal mi sĕ ducea,
Tot plângênd şi suspinând,
Şi pe fată blăstĕmând.
Dar murgul ce mi-şĭ lucra?
Fóle la pĕmênt punea,
Şi Gruia încăleca,
Apoĭ înapoĭ privia,
Maĭ cure fata, o ba?
Merge murgul boestrind,

Şi Gruiţa tot gemând.
Când acasă ajungea,
Novacul din graiŭ grăia:
„Ce atâta-aĭ zăbovit,
Orĭ cu fata te-aĭ iubit?
Eŭ te-aştept să vinĭ rîḑênd,
Éră tu îmĭ vinĭ plângênd!“
Dar Gruia din graiŭ grăia:
— „Las'o draculuĭ fata,
Că-mĭ va mânca viaţa!
Cât oiŭ fi şi oiŭ trăi,
De 'nsurat n'oĭ maĭ vorbi!“
Ér Novac ce mi-şĭ făcea?
Milă de Gruia îĭ era,
Şi aşa că mi-ĭ zicea:
— „Bea Gruio! şi te gostesce,
Şi goştiĭ ţi-ĭ omenesce,
Că eŭ 'ndată voiŭ pleca,
Capul feteĭ l'oiŭ tăia!“

Şi cum astea le zicea,
Calul din grajd şi-l scotea,
Şi pe el sĕ arunca,
Şi la fată sĕ ducea.
Când la fată ajungea,
Adurmită o găsia,
Dar Novac ce mi-şĭ făcea?
De pe murg sĕ cobora
Şi la fată sĕ ducea,

Cu potcóva ’n cap îĭ da,
Şi din graiŭ aşa-ĭ grăia:
— „Scólă, fată, nu durmi,
Că nu-ĭ vremea de durmit,
Ci e vremea de lovit!“
Şi Novac ce mi-şĭ lucra?
Mâna sub brîŭ îĭ băga,
De treĭ orĭ o învêrtea,
Şi de vatră mĭ-o trântia,
Ósele îĭ pârăia;
Apoĭ sabia scotea,
Capul feteĭ îl tăia,
În suliţă îl punea,
Şi acasă sĕ ducea.
Când acasă ajungea,
Pe masă capul punea;
Ér Gruia când îl vedea,
Frigurĭ de mórte-l prindea,
Dar altcum sĕ bucura,
Că l’a scăpat Precesta
De fata sĕlbatica.

◆

17.

IANCU JIANUL.

Colo’n codrul afumat
Şi de lume depărtat,
Cine şéde cu-a luĭ cétă,
Cu-a luĭ cétă strînsă rótă,
Şi pândesce la potécă,
Vr’un strĕin p’aicĭ să trécă?
Este Iancu Jianul,
Voinicul şi Olténul,
Căpitanul hoţilor
Şi spaima ciocoilor.
El are opt-zecĭ voinicĭ
Cu gujmane şi cu chicĭ,
Voinicĭ agerĭ la natură,
Făcuţĭ bine la statură,
Îmbrăcaţĭ toţĭ în mătasă,
Cu haine ca o mirésă;
Cu pistóle ’s înarmaţĭ,
Şi cu pusce încărcaţĭ.

Eĭ păzesc pe la strîmtorĭ,
Să despóie negustorĭ,
Să ia tot la gălbeniorĭ,
Ce la purtat sunt uşorĭ;
Saŭ să ia dela ciocoĭ
Carĕle cu şése boĭ,
Fără plată, fără banĭ,
Că sunt lumeĭ marĭ duşmanĭ.
Şi de pică'n mâna lor
Copiĭ de-aĭ boerilor,
Saŭ vr'un ciocoĭŭ maĭ bĕtrân,
Cu punga plină la sîn,
Atuncĭ vaĭ de el era,
Sórele nu-l maĭ vedea,
Mâna cu mórtea dedea,
De lume sĕ despărţia,
Fără popă, făr' lumină,
Fără slujba cea creştină.
Ér haiduciĭ îĭ ziceaŭ,
Îĭ ziceaŭ şi-l chinuiaŭ:
„Vaĭ tu, ciocoĭŭ blăstĕmate,
Făcuşĭ multă strîmbătate,
Căcĭ ne-aĭ răpit vitele,
Vitele şi casele,
Şi pe noĭ ne-aĭ împilat,
Fie mare al tĕŭ pĕcat.
Socoteaĭ să ne despoĭ,
De tóte, ca şi pe oĭ;
Ba viaţa încă vréĭ,

Spurcate, ca să ne iaĭ;
Dar vom lua noĭ pe a ta!
Daţĭ, voinicĭ, daţĭ, iac'aşa,
Daţĭ făr' milă şi pĕcat
În ăst mare blăstĕmat!
Căcĭ şi el a dat în noĭ,
Când odat' era ciocoĭŭ,
Şi acum încă ar da,
Dacă ar puté scăpa;
Dar viŭ noĭ nu l'om lăsa,
Din ghiară nu ne-a scăpa.
Daţĭ voinicĭ, daţĭ, iac' aşa,
Să-ĭ sară căpăţina!"

Ér de cădea 'n mâna lor
Copiĭ de-aĭ sĕracilor,
Cu galbenĭ îĭ încărcaŭ,
Apoĭ drumul le dedeaŭ,
Zicêndu-le: „Spuneţĭ voĭ,
La boerĭ şi la ciocoĭ,
Că Jianul cel vestit,
Mulţĭ boerĭ a prăpădit,
Şi sĕracĭ a 'mbogăţit;
Şi boerĭ câţĭ vor maĭ sta,
De Jian nu vor scăpa,
Că Jianu cu-a luĭ cétă,
Va ocoli lumea tótă,
Şi nicĭ urmă de boerĭ,
Nu va rĕmânea sub cerĭŭ,

Si de ciocoĭ nicĭ un nume
Nu va rĕmânea în lume,
Căcĭ Jian şĭ-a pus în gând,
S'aducă ţara în rând.
Ţara 'n rând atuncĭ va fi,
Când ciocoiĭ vor peri,
Şi toţĭ ómeniĭ-or fi fraţĭ,
De ciocoĭ n'or fi 'mpilaţĭ!“

Când ciocoiĭ auḑia,
Ce Jian le pregătia,
Jalbă la Vodă dădea,
Vodă potera strîngea,
Şi în urma lor pornia.

Colo'n fundul codruluĭ,
Unde-ĭ casa lotruluĭ,
Şede Jian cu-a luĭ cétă,
Cu-a luĭ cétă strînsă rótă,
Şi jócă hora 'ncheiată.
Ér Jian le chiuesce
Şi din gură le grăesce:
„Sus, voinicĭ, în hora mare,
Cu galbenĭ la pozonare;
Sus, voinicĭ, hora jucaţĭ,
De poteră nu grijaţĭ,
Că pân' Jian va trăi,
De voĭ nicĭ un rĕŭ n'a fi!
Daţĭ, feciorĭ, jos la opincă,

Să facem focul sub stâncă,
Să frigem câte-o junincă,
Şi şeḑênd pe buciumel,
Să mâncăm carne de miel,
Să bem vin din burduşel,
Şi să trăim frumuşel,
Că pân' Jian va trăi,
De voĭ nicĭ un rĕŭ n'a fi!
Sus, voinicĭ, hora jucaţĭ,
De poteră nu grijaţĭ!“

Bine vorba nu sfêrşia,
Potera îĭ ocolia,
Toţĭ haĭduciĭ aŭ scăpat,
Numaĭ Jian sta legat:
Sĕraciĭ s'aŭ întristat,
Ciocoiĭ s'aŭ bucurat!

Cine şede la 'nchisóre,
Legat de mânĭ şi picióre?
Cine şede întristat,
În temniţă aruncat,
De treĭ lunĭ nejudecat?
E Jianul, e Olteanul,
Este Iancu căpitanul,
Care'n boerĭ a băgat
Spaima până la ficat!
La ziŭa de judecată
Boeriĭ toţĭ sĕ arată,

Şi ţinură mare sfat,
Ca să fie spânzurat,
Ca orĭ-care blăstĕmat;
Şi cerură'n gura mare
Chiar atuncĭ a luĭ pierḑare.
Atuncĭ Jian osândit,
Asa luĭ Vod'a grăit:
„Ascultă, Vodă 'mpĕrat,
Ce pe mine m'a'ndemnat,
Să las casă şi soţie,
Şi s'apuc la haiducie!"
Vodă mi l'a ascultat,
Iar Jian a cuvêntat:
— „Frunză verde fóie rară,
Până eram jos la ţară,
Îmĭ era viaţ'amară,
Nu sciam cum să muncesc,
Pânea să-mĭ agonisesc,
Şi copiiĭ să-mĭ hrănesc;
Nu sciam cum să trăiesc,
Căcĭ ciocoiĭ blăstĕmaţĭ,
Te sugeaŭ pân' la ficaţĭ.
Aşa s'or fost înmulţit,
Nu era mod de trăit.
Ajungênd în aşa stare,
Am eşit între hotarĕ,
M'am suit pe un dél sus,
Întristat, pe gândurĭ pus,
Şi când ochiĭ mĭ-am întors,

Mĕ uitaĭ pe vale'n jos,
Vĕḑuĭ ómeniĭ arând.
Cu pluguţele în rând;
Numaĭ al meŭ pluguleţ
Stă ruginit în coteţ;
Numaĭ pluguleţul meŭ
L'o 'nţelenit Dumnezeŭ,
Căcĭ boiĭ ce am avut,
Ciocoiĭ mi ĭ-aŭ vêndut.
D'atuncĭ n'am ce să mĕ fac,
Am rĕmas un biet sĕrac.
Mĕ rugaĭ dar de bogaţĭ,
Carĭ aŭ boĭ şi aŭ argaţĭ,
Să-mĭ ḑea boiĭ pe un cias,
Să-mĭ ar şi eŭ loc d'un pas.
Dar înzadar m'am rugat,
Că 'n samă nu m'or băgat.
Atuncĭ acas' mĕ'ntorseĭ,
Şi în gând aşa-mĭ ziseĭ:
„Dare-ar bunul Dumnezeŭ,
Să are şi plugul meŭ,
Să sémĕn brézdă alésă
În codru la frunza désă,
Să fac spaimă, să fac frică,
La ómeniĭ de nimică;
Pe bogaţĭ şi pe ciocoĭ
De galbenĭ să mi-ĭ despoĭ.
Că nu-ĭ pĕcat şi nu-ĭ milă,
Că eĭ fac la ómenĭ silă,

Să lase a iobăgie,
S'apuce la haiducie."
Atuncĭ, Dómne, ce-mĭ făcuĭ?
Pluguleţul mi-l vênduĭ,
Şi pe el îmĭ cumpĕraĭ
O puşculiţă, haĭ! haĭ!
Şi voinicĭ câţĭ aşa furăm,
Toţĭ o cétă ne făcurăm,
Vr'o opt-zecĭ de feciorei,
Toţĭ cu dor de gălbineĭ;
Toţĭ ca să ne rĕsbunăm,
De ciocoĭ să ne scăpăm.
Şi ne-am dus cu toţĭ, ne-am dus,
Ne-am dus la codru în sus,
Tot cântând, tot chiuind,
Şi pe ciocoĭ blăstĕmând.
Când prindeam vre-un ciocoĭŭ,
De ceĭ marĭ de ceĭ găzdoĭ,
Îndată îl omoram,
Éră baniĭ îĭ luam,
Şi cu eĭ bine trăiam.
Ér vr'un sĕrac de prindeam,
Mulţĭ galbenĭ îĭ dăruiam,
Mare bogat îl făceam,
Nicĭ un păr nu-ĭ atingeam.
Făcênd aşa, Împĕrate,
Eŭ cred că nu am pĕcate,
Că am stîrpit iarba rea,
Ce crescuse 'n ţara ta,

Şi am sdrobit lipitorĭ,
Carĭ sugeaŭ pe muncitorĭ.
Mă rog dar, Măria ta,
Ca să schimbĭ judecata!
Nu crede-a boerilor,
Ci crede-a sĕracilor,
Că boeriĭ nu-ţĭ vréŭ bine,
Eĭ ar voi şi pe tine
Să te vadă spânzurat,
Ca pe omul blăstĕmat;
Rogu-mĕ dar de iertare,
C'am zis o vorbă prea mare!"

Vodă dacă auḑia
Pe Jian vorbind aşa,
El îndată poruncia,
Pe Jian îl deslega,
Şi slobod că mi-l lăsa.
Éră Jian ce-mĭ făcea?
El la Vodă că-mĭ mergea,
Mânile îĭ săruta,
Şi frumos îĭ mulţămia.
Apoĭ în lume pleca,
Şi trăia el cum putea,
Mulţămind luĭ Dumnezeŭ,
Că l'a scăpat dela rĕŭ.

◆

18.

GRUIA LUĬ NOVAC.

În munţiĭ Catrinuluĭ,
La pădurea Pinuluĭ,
La cerdacu
Luĭ Novacu,
La masă de solzĭ de pesce,
Béŭ voiniciĭ boeresce,
Béŭ, glumesc, sĕ veselesc,
Şi la Dumnezeŭ gândesc.
Dar Gruiţa,
Novăciţa,
Nicĭ nu bea, nicĭ nu mânca,
Nicĭ voie bună n'avea,
Ci sta gata de-a pleca;
Ér Novac cum îl vedea,
Din gură aşa-ĭ grăia:
— „Măĭ Gruiţo! fiul meŭ,
Să-ţĭ ajute Dumnezeŭ,
De ce şeḑĭ tu supĕrat,

Nebĕut şi nemâncat?
O' baniĭ ţi i-aĭ gătat,
O' ţi-ĭ gândul l'a 'nsurat,
O' ţi-ĭ dor de Ţarigrad?"
Gruiţa din graiŭ grăia:
„Nicĭ baniĭ nu i-am gătat,
Nicĭ mi-ĭ gândul la 'nsurat,
Ci mi-ĭ dor de Ţarigrad!"
Novac din cap clătina
Şi cătră Gruia zicea:
„Gruio, Gruio, fiul meŭ,
Ascultă de tatăl tĕŭ,
Că el nu-ţĭ voesce rĕŭ!
De veĭ merge 'n Ţarigrad,
Să rĕmâĭ tu lângă gard,
În oraş să nu te bagĭ,
Şi la vin să nu te tragĭ,
Că vinu-ĭ cu viclenie,
El te trage la beţie,
Beţia trage la somn,
Lesne perde-un cap de om!"

Gruiţa, copil sburdat,
De mic la rele 'nvĕţat,
El în samă nu băga,
Ce tatăl sĕŭ îĭ spunea,
Ci-şĭ încingea armele
Şi-şĭ gătea podóbele;
Apoĭ murgul şi-l scotea,

Slugile i-l ţesăla,
Cu şéŭa mi-l înşela,
Cu frâne mi-l înfrâna.
Gruia pe el sĕ suia,
Rĕmas bun că mi-şĭ lua,
Ş'apoĭ ca vêntul pleca,
Şi nicĭ că sĕ maĭ opria,
Pân' în Ţarigrad întra,
Şi aicĭ ce mi-şĭ făcea?
Lua têrgul tot de-a lungul
Şi birturile de-a rêndul,
Pân' pe urmă nimerea
Şi în birt că sĕ băga,
In birtu 'mpĕratuluĭ,
Din marginea satuluĭ,
La Aniţa,
Birtăşiţa.
Lângă masă sĕ punea,
Şi Aniţeĭ poruncia:
„Tu Aniţă,
Birtăşiţă,
Adă-mĭ vin cât pot eŭ bea,
Că-ţĭ daŭ banĭ cu mĕsura,
Tótă cupa talerul,
Tótă vadra galbenul!"
Aniţa déc'audia,
Vadra 'n mână o prindea,
Şi'n podrum mi-sĕ băga,
Şi vin roşu-mĭ aducea,

Şi pe masă mi-l punea.
Gruia vadra o prindea
Şi dintr'un sorbit o bea,
Cu fundu'n sus o punea,
Şi noroc el că-mĭ zicea,
După alta poruncia,
Dar nicĭ un ban nu plătea.
Şi în birt el cât a stat,
Tot vinul că l'a gătat,
Că'n treĭ zile şi'n treĭ nopţĭ
A bĕut sute de zloţĭ,
A bĕut treĭ buţĭ de vin,
Tot vin bĕtrân cu pelin,
Ş'a mâncat treĭ vacĭ belite,
Şi treĭ cuptóre de pite,
Nu bea vinul, cum sĕ bea,
Cu sălicu şi hólba,
Ci mi-l bea el cu vadra,
Sĕ mira tótă lumea.

Şi Aniţa,
Birtăşiţa,
Décă vinul că-mĭ găta,
Şi banĭ nu mi-şĭ căpĕta,
Tare rĕŭ sĕ supĕra,
Şi la óspeţĭ le zicea:
— „Dragiĭ meĭ,
Óspeţiĭ meĭ,
Faceţĭ bine şi iertaţĭ,

Că luminele-am gătat,
Şi n'am banĭ de cumpĕrat,
Pân' m'oĭ duce 'n căpĕtat!“
Şi Aniţa,
Birtăşiţa,
Póle albe sufulca,
Cisme negre încălţa,
Şi din birt ea că-mĭ eşia,
Şi unde mi-sĕ ducea?
De-asupra oraşuluĭ,
La curtea 'mpĕratuluĭ.
— „Înălţate Împĕrate,
Să trăiescĭ cu sănĕtate!
Nimerit'aŭ, nimerit,
La mine'n birt o venit,
Un voinicel tinerel,
De toţĭ sĕ miră de el;
Că'n treĭ zile şi'n treĭ nopţĭ
A bĕut sute de zloţĭ,
A bĕut treĭ buţĭ de vin,
Vin bĕtrân şi cu pelin,
Ş'a mâncat treĭ vacĭ belite,
Şi treĭ cuptóre de pite.
Nu bea vinul cum sĕ bea,
Cu sălicu şi hólba,
Ci mi-şĭ bea el cu vadra,
Sĕ miră tótă lumea.
Cum pune vadra la gură,
Varsă'n gură ca'ntr'o şură,

Vadra cum este de mare,
El o bea dintr'o gustare,
Şi pita cât e de lată,
El o 'mbucă tot' odată;
Tot vinul cât am avut,
Tot dênsul mi-l'a bĕut,
Şi când zic ca să plătéscă,
El vrea ca să mĕ lovéscă.
Tot mâncà şi tot sorbì,
Dar nimica nu-mĭ plătì.
Acum când vinu-am gătat,
Spune-mĭ, Dómne, ce să fac?“

— „Tu Aniţă,
Birtăşiţă,
Spune-mĭ tu făptura luĭ,
C'ăsta-ĭ omul draculuĭ!“
— „Înălţate Împĕrate,
Să trăescĭ cu sănĕtate,
Eŭ îţĭ spun cu direptate:
De treĭ palme-ĭ lat în frunte
Şi nu prea vorbesce multe;
Apoĭ căutătura luĭ
Sémĕnă cu-a lupuluĭ;
Când sĕ uită pe sub gene,
Şi Măria Ta te-aĭ teme.
Mustăţele-ĭ ca la rac
Şi le 'nódă după cap;
Face nodul cât pumnul,

Şi rânjesce ca ursul,
De bubue tot locul,
Şi ţĭ-e gróză de dênsul.
Lat e ’n spate gros în os,
Dar la faţă mi-ĭ frumos,
Că are faţă de hârtie,
De-aĭ putea pe ea a scrie,
Ş’apoĭ ochişoriĭ luĭ
Ca murile câmpuluĭ!“

Împĕratul auḑind
Pe Aniţă aşa vorbind,
Puterile îĭ peria,
Măcĭucă păru ’ĭ suia,
Faţa i-sĕ ’ngălbinea,
Începù a tremura
Şi Aniţeĭ îĭ zicea:
— „Tu Aniţă,
Birtăşiţă,
Rogu-te pe Dumnezeŭ,
Şi te jur pe capul tĕŭ,
Să nu-ĭ spunĭ unde şed eŭ,
C’ala mâncă capul meŭ!
Asta-ĭ Gruia luĭ Novac,
Care ţara ne-a prădat,
A prădat’o’n lung şi ’n lat,
De treĭ orĭ turciĭ a tăiat,
Şi acum ĭar o venit
Cu gând rĕŭ de prăpădit.
Bate-mi’l-ar Dumnezeŭ,

Pe el şi pe tatăl sĕŭ,
Că eĭ ne-aŭ făcut mult rĕŭ,
Că ne-aŭ ţinut drumurile
Şi ne-aŭ tăiat capetele!
Dar Aniţă,
Birtăşiţă,
Ia du-mi-te tu acasă,
Şi mi-l pune după masă,
Şi dă-ĭ vin cu rozolie,
Ca să-l tragă la beţie;
Dă-ĭ vin cât el póte bea,
De plată nu întreba,
Şi dă-ĭ vin cât va pofti,
De plată nu pomeni.
Şi când vinul veĭ găta,
Vin’ la mine că ţ’oĭ da,
Numaĭ să-l poţĭ tu ’mbĕta,
Că bun preţ îĭ căpĕta!“

Aniţa dac’ auḑia,
Aniţa ce mi-şĭ făcea?
Acasă ea alerga,
Şi pe Gruia îl afla,
Cum prin birt sĕ preumbla,
Că nu maĭ avea ce bea.
El atuncia ce făcea?
Mâna’n pozonar băga,
Cu galbenĭ plină-o scotea,
Galbenĭ pe jos resfira,

Şi din gură că-mĭ zicea:
— „Tu Aniţă,
Birtăşiţă,
Adă-mĭ vin cât pot eŭ bea,
Că-ţĭ daŭ galbenĭ câţĭ veĭ vrea;
Şi când galbenĭ oiŭ găta,
Pe uliţă voiŭ pleca,
De blagă m'oiŭ încărca!“
Ér Aniţa,
Birtăşiţa,
Décă ea mi-şĭ auḑia,
Bine, Dómne, îĭ părea,
Galbenĭ de pe jos strîngea,
Şi vin roşu aducea,
Vin bĕtrân cu rozolie,
Ca să-l tragă la beţie.
Şi Gruia ce mi-şĭ făcea?
Multe buţĭ de vin golia,
Dar pe urmă ameţia,
Capul pe masă-l punea,
Şi curênd că adurmia.

Ér Aniţa,
Birtăşiţa,
Décă ea astea vedea,
Ferestrile deşchidea,
La Turcĭ semn că le făcea.
Turciĭ 'ncet s'apropiaŭ,
Şi în birt că sĕ băgaŭ,

Şi cum pe Gruia 'l vedeaŭ,
La el mi sĕ repeḑiaŭ.
Dară vêntul cam bătea,
Pĕrul luĭ Gruia 'l lăţia,
Ér Turciĭ décă vedeaŭ,
Vaĭ, Dómne, cum mi-şĭ fugeaŭ!
Dar 'napoĭ ér' sĕ 'ntorceaŭ,
Şi pe Gruia mi-l legaŭ
Cu treĭ funiĭ de mătasă,
Ca mâna Gruiĭ de grósă.
Şi cu treĭ de ibrişin,
Gróse ca pariĭ de fên;
Cu cótele îndărăpt,
Cu mânile 'ntórse'n pept.
Ş'apoĭ eĭ pe el îl luaŭ
Şi'n temniţă îl duceaŭ,
Într'o temniţă de pétră,
Chiar pe sama luĭ gătată.
Şi aicĭ cât îl ţineaŭ?
Şépte anĭ şi jumĕtate,
Pân' sĕ rupse şuba'n spate;
Şépte anĭ şi doŭĕ lunĭ,
Maĭ pe-atâtea sĕptĕmânĭ,
Gruia'n temniţă şedea,
Pân' de zile-ĭ sĕ ura.

Şi Novac tot aştepta,
Ca să-ĭ vină Gruiţa;
Dar înzadar aştepta,

Că Gruia nu maĭ venia.
Atuncĭ el ce mi-şĭ făcea?
La un corb el poruncia,
Şi aşa că mi-ĭ zicea:
— „Corbule, puiuţul meŭ,
Ţină-mi-te Dumnezeŭ!
Tu nu eştĭ bun de lucrat,
Dară eştĭ bun de sburat.
Du-te 'ncungiură ţara,
Şi îmĭ caută pe Gruia,
Dóră li-ĭ putea afla,
Că eŭ bine te-oĭ ţinea,
Carne de Turc îĭ mânca,
Şi sânge de Turc îĭ bea!"
Atuncĭ corbul ce-mĭ făcea?
Aripile întindea,
Cu ciocul mi-şĭ cloncănia,
Tótă ţara 'ncungiura,
Pân' pe Gruia mi-l afla.
La feréstră-ĭ s'aşeza,
Şi căuta şi clocănia.
Gruiţa corbul vedea,
Şi bine mi-l cunoscea,
Şi din graiŭ aşa-ĭ grăia:
— „Du-te tu la tatăl meŭ,
Şi spune-ĭ că am zis eŭ,
Să lase hodina tótă,
Vină aicĭ să mě scótă!
Şi spune-ĭ tătuculuĭ,

Care-ĭ gândul Turculuĭ,
Că pe Vinerĭ diminéţa,
Să gătesc să-mĭ ia viéţa;
Că funariĭ împletesc,
Şi bărdaşiĭ tot cioplesc,
Furcile îmĭ pregătesc.
Şi Vinerĭ la prânzul mare,
Mě vor scóte la perḑare!"
Corbul décă auḑia,
Aripile întindea,
În vĕsduh sĕ ridica,
Şi la Novac sĕ'ntorcea,
Şi aşa că îĭ zicea:
— „Lasă cina la Domnul
Şi cuţitul la focul,
Că-ţĭ potopesc feciorul!
Că Vinerĭ de diminéţă
Vreaŭ să-ĭ ia a luĭ viaţă;
Că funariĭ împletesc,
Şi bărdaşiĭ tot cioplesc,
Furcile îĭ pregătesc.
Şi Vinerĭ la prânzul mare,
Îl vor scóte la perḑare!"
Novac décă auḑia,
Ochiĭ'n lacrămĭ îşĭ scălda,
Şi din graiŭ aşa grăia:
— „Te maĭ scot odată eŭ,
Chiar să-mĭ perd şi capul meŭ!"
Apoĭ iute, cât gândescĭ,

Țipa hainele domnescĭ
Şi 'mbrăca călugărescĭ.
Moş călugăr sĕ făcea,
Armele şi le-ascundea,
Murgul îl încăleca,
Şi îndată el pleca
Şi la turcĭ că sĕ ducea,
Şi aşa că le zicea:
— „Bună ziŭa, turcilor,
Turcilor voinicilor!
Auḑit'am, auḑit,
Lucru mie potrivit,
C'avețĭ un rob de perḑare;
Nu l'ațĭ face de vênḑare?
Că de cumva mi l'ațĭ da,
Bucuros l'aşĭ cumpĕra,
Şi de cumva vi-ĭ de dat,
Mie mi-ĭ de cumpĕrat.
Şi de-a fi cam tinerel,
V'aşĭ da mulțĭ galbenĭ pe el,
Ca să mi-l fac diecel;
Că la vreme de slăbie
N'are nime să mĕ ție,
Şi mĭ-a fi spre ajutorie.
Ba de n'ar avea cap greŭ,
L'aşĭ învĕța tot mereŭ,
Să rĕmână'n locul meŭ!"

Turciĭ cum îl auḑia,
Toțĭ din graĭŭ aşa grăia:

— „Părinte, sfinția ta,
Noĭ robul nu ți l'om da,
Că nu-ĭ neam de diecel,
Ci e neam de Novăcel!
Şi noŭĕ nu ni-ĭ de dat,
Că pe el l'am judecat,
Ca să fie spânzurat,
Că-ĭ un mare blăstĕmat.
Sémĕnă cu tatăl sĕŭ,
Bate-mi-l'ar Dumnezeŭ!
Că de când s'aŭ pomenit,
Tot aşa ne-aŭ prăpădit;
Că ne țineaŭ drumurile,
Şi ne tăiaŭ capetele!"
Novac décă auḑia,
Turcilor că le zicea:
— „Dacă nu mi-l slobodițĭ,
Vĕ rog să nu-l potopițĭ,
Până nu l'oĭ spovedi,
Şi de mórte l'oĭ găti!"
Dar Turciĭ sĕ mânia,
Că prea mult îĭ nĕcăjia.
Atuncĭ Novac ce-mĭ făcea?
Posonarele 'şĭ vĕrsa,
Galbenĭ pe jos rĕsfira.
Turciĭ-a strînge sĕ 'ntrecea,
Ér Novac sĕ întorcea,
Şi sabia ş'o scotea,
Şi pe toțĭ Turciĭ tăia,
Nicĭ unul nu rĕmânea;

Apoĭ afară eşĭa,
La temniță sĕ ducea,
Unde era 'nchis Gruia,
Lăcatele le rupea,
Şi pe Gruia îl scotea,
Şi din graiŭ aşa-ĭ grăia:
— „Gruițo! copilul meŭ,
Tu facĭ tot de capul tĕŭ.
Şi n'ascultĭ cuvêntul meŭ:
Rĕŭ te bătù Dumnezeŭ!“
Gruia nodurĭ înghițĭa,
Dar nimica nu zicea,
Că el vina şĭ-o vedea,
Apoĭ amêndoĭ sĕ luaŭ,
Şi prin Turcĭ sĕ întorceaŭ,
Şi pe toțĭ că mi-ĭ tăiaŭ.
Pe unde Novac mergea,
Numaĭ cu cotul cotia,
Ulițĭ printre Turcĭ făcea.
Gruița mi-ĭ abătea,
Éră Novac îĭ tăia,
Şi Turciĭ aşa pica,
Cum pică vara iarba,
Când o ajungĭ cu cósa.
Ér un Turc cam bĕtrânel,
Vaĭ de el, amar de el,
Sĕ 'nvêrtia şi sĕ codia,
Şi de Gruia sĕ ruga:
— „Lasă-mĕ nevătĕmat,
Să duc veste la 'mpĕrat,

C'aĭ scăpat din Țarigrad!“
Ér Gruia că mi-ĭ zicea:
— „Câne bĕtrân şi spurcat,
Te-aş lăsa nevătĕmat,
Dar îĭ spune la 'mpĕrat,
Că de vitéz aĭ scăpat!“
Apoĭ sabia trăgea,
Urechile îĭ tăia,
Nasul o țîră-ĭ cârnea,
Ş'apoĭ scăpat îl făcea.
Éră ~~Gruia~~ cu Novac,
Sĕ luaŭ pe după cap
Şi sĕ sărutaŭ cu drag,
Şi lăudaŭ pe Dumnezeŭ,
Că i-a scăpat dela rĕŭ.
Ş'apoĭ eĭ că sĕ luaŭ,
Pe uliță că-mĭ plecaŭ,
Multă blagă 'şĭ adunaŭ,
Multe carĕ încărcaŭ,
Şi dincóce eĭ veniaŭ,
Cătră Țéra Românéscă,
Fapta să ş'o povestéscă,
La boerĭ ca Domniavóstră,
Dumnezeŭ să vĕ trăéscă!
Şi Novaciĭ cât trăiaŭ,
Tot mereŭ sĕ veseliaŭ,
Şi la Turcĭ nu maĭ gândiaŭ!

19.

LINĂ RUJĂLINĂ.

Şede mândra Lină ’n prag,
Cu firuţul tras în ac.
Nu sciŭ cósă, orĭ descósă,
Dar la lacrămĭ din ochĭ varsă,
Căcĭ în sus ea a privit,
S’a uitat la rĕsărit,
Ş’a vĕḑut turciĭ venind.
Maică-sa cum o vedea,
Milă că iĭ sĕ făcea,
Şi aşa că mi-ĭ zicea:
— „Să vaĭ Lină Rujălină,
Mândră flóre din grădină,
De ce plângĭ, de ce suspinĭ,
Şi nu vréĭ să te alinĭ?
Orĭ ţ’aĭ perdut tu acul,
Orĭ ţ’aĭ gătat bumbacul?“
— „Maică, măiculiţa mea,
Să te ţină Precesta!
Nicĭ n’am perdut eŭ acul,

Nicĭ n’am gătat bumbacul.
Dar spre sóre am căutat,
Şi ochiĭ mĭ-aŭ lăcrămat,
C’am vĕḑut turciĭ venind,
Din piciόre tropotind,
Cu puşcile puşcărind,
Cu săbile zdrâncănind
Şi din gură hurezând!“

Tacĭ tu Lină, fata mea,
Nu plânge, nu suspina,
Că’n genunchĭ eŭ voiŭ cădea,
Pe Dumnezeŭ voiŭ ruga,
Să slobód’o plóe mare,
Turcilor spre înecare!“
Maĭca în genunchĭ cădea,
La Dumnezeŭ sĕ ruga,
Dumnezeŭ o asculta
Şi grea plóe slobodia.
Dar turciĭ nu sĕ ’neca,
Apa ’ndată îngheţa,
Făcù ghĭaţă de treĭ coţĭ
Şi trecură turciĭ toţĭ!

Maĭca atuncĭ ce făcea?
Ea pe Lina o lua,
In grădină o băga,
Şi ’ntr’o tufă-o ascundea.

— „Bună ziua, sócră mare“!
— „Ba eŭ nu vi-s sócră mare,
Că n'am feciorĭ de 'nsurat,
Nicĭ fete de măritat!
Numaĭ una am avut,
Ș'am pus'o 'n pămênt de mult.
De nu'mĭ credețĭ cuvêntul,
Haĭ să v'arĕt mormêntul,
Că de când ea o murit,
Mormêntul o înverḑit!“

Turciĭ toțĭ sĕ întrista,
Numaĭ unul sĕ scula
Și din graĭŭ așa grăia:
— „Crédă-țĭ ție cine-o vrea!
Că-a ta Lină Rujălină
E ascunsă în grădină,
La o tufă de gheorghină,
Sub un fir de tămâiță
Și 'mpletesce o cununiță!“

Atuncĭ turciĭ ce făceaŭ?
In grădină sĕ băgaŭ
Și pe Lina o aflaŭ;
Cu ea'n casă sĕ băgaŭ,
Cu cununa o 'ncununaŭ
Și cu ea la drum porneaŭ,
Pe un drum, pe „Drumul mare“,
Pănă ce sosiaŭ la mare.

La mijlocul drumuluĭ
Și 'n mijlocul poduluĭ,
Fata din gură zicea:
„Lasă Turcuț Dumnia-ta,
Mâna mea cea din drépta,
Să'mĭ tocmesc eŭ cununa!“
Turcul iute o asculta,
Ș'atuncĭ Lina iar zicea:
— „Lasă Turcuț Dumnia-ta,
Și mâna mea din stânga
Să'mĭ sucesc inelele,
Că 'mĭ tae degetele!“
Turcul iar o asculta,
Ș'atuncĭ Lina ce făcea?
Póle albe sufulca,
Cisme roșiĭ desculța
Și'n mare sĕ arunca
Și din graĭŭ așa grăia:
„Decât mândră turcilor,
Maĭ bin' hrană pescilor
Și rugină petrilor!“

* * *

20.

BLĂSTĔMUL MÂNDREĬ.

Pe cel dél, pe cel colnic
Merge-o mândră ş'un voinic.
Voinicelul fluera
Şi murgul şi'l neteḑia,
Iară mândra sŭspina
Şi din gură cuvênta:
— „Ia-mĕ, bădiţă, călare,
Că nu maĭ pot pe picióre!
Drumu-ĭ greŭ şi glonţuros,
Nu maĭ pot merge pe jos;
Drumu-ĭ greŭ şi cu sîmcele,
Mĕ tae la degeţele!“
— Mândruliţă, chip frumos,
Eŭ te-aş lua bucuros,
Dar mi-ĭ murgul uşurel
Şi'n picĭóre subţirel.
Murgu-ĭ mic şi drumu-ĭ greŭ,
Abĭa duce trupul meŭ,
Trupul cu pĕcatele

Mijlocul cu armele!“
Mândra dacă auḑia,
Şi maĭ tare sŭspina
Şi aşa mi-l blăstĕma:
— „Fire-aĭ, bade, blăstĕmat,
Nu ţĭ-e milă şi pĕcat,
Dela părinţĭ m'aĭ luat
Şi'n rĕĭ codriĭ m'aĭ băgat!
Dare-ar bunul Dumnezeŭ
Să fie pe gândul meŭ:
Să te ducĭ, bădiţă, ducĭ,
Pănă-ĭ pica rob la turcĭ,
Cu picĭórele 'n butucĭ,
Cu mânile în cătuşĭ.
Să te-ajungă dorul meŭ
Unde-a fi drumul maĭ greŭ;
Să te bată jalea mea
Unde-a fi calea maĭ grea.
Murgul să sĕ poticnéscă,
Oblu 'n cap să te trântéscă,
Mâna stângă
Să ţ'o frângă,
Mâna dréptă
Ţ'o scrintéscă,
Să ţinĭ frânele în dinţĭ,
Să te'nveţĭ, să nu maĭ minţĭ;
Să ţinĭ frânele cu dinţiĭ,
Să mi-te plângă părinţiĭ!
Să te 'nsorĭ

De nóuĕ orĭ
Şi să facĭ nóuĕ feciorĭ,
Maĭ pe urmă o fetiţă,
Să te pórte pe uliţă,
Să cerşeştĭ
Ca să trăeştĭ;
Nime nu te miluéscă,
Ci toţĭ să te huiduéscă,
Şi să morĭ plângênd mereŭ,
Gândind la blăstĕmul meŭ!“

* * *

21.

PATIMA LUĬ IOAN STOIA.

Frunză verde de alun
O patimă să vĕ spun,
Ce Stoia aŭ pătimit
Păn’ robia ş’a plinit!
În luna luĭ Iulius
Când la scăldare ne-aŭ dus,
Din cetate am eşit,
Ş’am vĕḑut câmpu ’nflorit;
Vĕḑuĭ Românul arând
Şi pe câmp vêntul bătênd;
Simţiĭ că bine-ĭ pe lume
A fi om bun cu bun nume,
A fi om de omenie
Şi să nu şeḑĭ la robie,
Că robia ’ĭ bólă mare,
Ea te duce la perḑare,
Ea te uscă pe picĭóră
Şi cu zile te omóră!
Astea ’n mine le-am gândit,

Când îndărăt am venit,
Pe strujac m'am odihnit
Şi aşa m'am jěluit:
Bate vêntul tot de-a rêndul,
Luĭ Stoia nu-ĭ ese gândul;
Vêntul bate, flórea 'nflóre,
Stoia şede la 'nchisóre!
Oh! amar şi vaĭ de mine,
Cum m'am depărtat de bine
Şi picaĭ la aşa rĕŭ,
N'am nimic ce voesc eŭ!
Fost'am la lume afară
Şi trăiam fără ocară,
Lucram mult, lucram puţin
Şi aveam tóte 'ndeplin.
Dar aicĭ la Lipotvár
Astădĭ rĕŭ, mâne amar,
Trecură doĭ anĭ de zile,
Fără de-a vedea vr'un bine,
Toţĭ mĕ uitară pe mine.
Nu beaŭ vin, nu beaŭ rachie,
Nicĭ nu mânc ce'mĭ place mie.
Ajungênd ciasul la mine,
Să mĕ las de-a trăi bine,
Umplêndu-mĕ de mânie,
Făcuĭ faptă de robie!
Fapta era arĕtată,
O să merg spre judecată.
Decĭ m'or dus şi m'or închis,

C'aşa mĭ-o fost mie scris,
Din mica copilărie,
Precum să petrec robie.
Mĕ duseră la 'nchisóre,
Să nu maĭ vĕd mândrul sóre;
Şeḑuĭ astăḑĭ, şeḑuĭ mâne,
Şeḑuĭ nouĕ lunĭ de zile.
Venì zi de judecată,
Mărturiì rele s'arată;
Ajunseră la 'ntrebare:
Cum a fost a mea 'ntêmplare?
Rĕspunseră adevĕrat,
Cum sălicul am luat
Şi 'n cap la birtaş am dat,
Capu 'n dóuĕ aŭ crepat
Şi el sufletul ş'a dat,
Domniĭ-atuncĭ aŭ întrebat:
Fost'aŭ Stoia tréz saŭ beat?
Rĕspunseră 'n contră mie
Să mĕ bage la robie,
Grăind neadevĕrat,
C'am fost tréz şi n'am fost beat!
După graiŭ ne-adevĕrat
Domniĭ robie mĭ-aŭ dat.
Eŭ robia mĭ-oĭ plini,
De martorĭ bine n'a fi;
Grăind aşa mincinos,
Şi din ţara mea m'or scos!
Iar domniĭ mĕ judecară

Să robesc în altă ţară,
Şi în ţara mea am stat,
Păn' cărţile or umblat.
Când cărţile or ajuns,
Pe tren îndată m'or pus,
Şi plecaĭ din ţara mea
Supĕrat şi 'n voia rea,
C'am auḑit de Lipotvár,
Cum sĕ robesc cu amar.
Trecênd oraşe şi sate
Pân' am ajuns la cetate,
In cetate am întrat,
Precum robia să'mĭ fac;
Dar aicea la cetate,
Greŭ robia 'ĭ a o face!
Nicĭ pe duşmanul cel rĕŭ
Să nu'l bată Dumnezeŭ,
Să ajungă ca să fie
La Lipotvár în robie,
In ţară înstrĕinată
Şi de mamă şi de tată,
Şi de fraţĭ şi de surorĭ
Şi de ómenĭ voitorĭ.
Fie robia cât de grea,
E maĭ uşóră 'n ţara mea;
Fie pânea cât de amară,
E maĭ dulce 'n a mea ţară!
Dar în ţară 'nstrĕinată
Tótă ziua 'ĭ nourată.

Fie zi de sĕrbătóre,
Saŭ rĕsară mândrul sóre
In tótă a sa putere,
Nu 'mĭ aduce mângăere.
Gândurile mĕ muncesc
Şi cumplit mĕ chinuesc;
Un glas trist mie 'mĭ şoptesce:
Veḑĭ, de mórte te gătesce!
Dar mĕ rog luĭ Dumnezeŭ
Să'mĭ asculte glasul meŭ,
Să mĕ scótă dela rĕŭ,
Să maĭ merg în satul meŭ;
Căcĭ la Lipotvár, O Dómne!
Morĭ, om sănĕtos, de fóme.
Nu sciŭ pómele de vară
O sunt dulcĭ, o sunt amare;
Tóte poftele lumescĭ
La Lipotvár le dorescĭ
Şi mâncarea ni-sĕ gată
În măşină cu-aburĭ fértă;
Măcar fie cât de dulce,
Tot spre mórte ne-o duce,
Căcĭ aburul blăstĕmat
La mulţĭ viaţa a mâncat,
Şi mĕ tem şi aḑĭ şi mâne,
C'o mânca şi dela mine.
Dar Domnul de v'ajuta,
Eŭ d'aicea voiŭ scăpa,
Şi acasă de m'oiŭ duce,

BIBLIOTECA
Nr. 1049

Îmĭ voiŭ face sfânta cruce,
Şi în birt nu voiŭ întra,
Pănă capul sus mĭ-a sta,
Şi răchie, vin, dulcéţă
Nu voiŭ bea 'n a mea viaţă,
Ci voiŭ fi cel maĭ de pace,
Om de cinste mě voiŭ face!

* * *

22.

JALEA BRADULUĬ.

Légăna-sě bradu'n codru,
Légăna-sě, de nu-ĭ modru,
Fără vênt, fără rěcóre,
Fără nicĭ un pic de bóre;
Trece-un voinic p'acolea
Şi el bradul mi-l vedea
Cum frunzele 'şĭ legăna,
Cum crengile 'şĭ apleca;
Şi cum inima-ĭ ofta
Şi pe brad mi-l întreba:
— „Bradule, brăduţ de jale,
Ce te legenĭ aşa tare,
Fără bóre, fără vênt,
Cu crengile la pămênt?“
Iară bradul suspina
Şi voiniculuĭ zicea:
— „Dar cum nu m'oĭ legăna,
Şi cum nu voiŭ suspina,
Când o veste mult amară

Mĭ-aŭ venit de astă-vară,
Că pe mine m'or ochit
Şi spre mine s'or pornit,
Vr'o treĭ meşterĭ graşĭ
Calfe de bărdaşĭ
Cu treĭ marĭ topóre
Ca să mĕ dobóre,
Şi să mĕ cĭoplésca
Şi dărăburéscă,
Tot în lemne lungĭ,
Lungĭ şi 'n patru dungĭ;
Şi eĭ să mĕ pună
Când iĭ vremea bună,
Tot usciorĭ
La 'nchisorĭ,
Şi uşiţe
La temniţe,
Şi mĭ-o merge-acolo rĕŭ,
N'oĭ avea odihnă eŭ
De zuraiul ferelor,
De plânsul nevestelor,
De jalea fecĭorilor,
De plânsul surorilor,
De amarul fetelor,
De plânsul drăguţelor,
De dorul voinicilor!“

* * *

23.

CRĂIŞOR CU MULT DOR.

Fost'aŭ fost un crăişor,
Tinerel mândru fecĭor,
Cum e bradul codruluĭ
Sus pe vêrful munteluĭ.
El soţie ş'aŭ luat
O copilă din cel sat,
O copilă Româncuţă,
Cum e mândra maĭ mândruţă,
Că-ĭ ca flórea câmpuluĭ,
Ca lumina sóreluĭ.
Dar când nunta sĕ găta,
O luptă sĕ începea
Şi el carte că-mĭ primea,
Carte mare 'mpĕrătéscă
La rĕsboĭŭ ca să pornéscă,
La rĕsboĭŭ cu oştile,
Ca să'şĭ scape ţĕrile!

⁂

Cum el cartea o primea,
Iute pecetul rupea,
Să vadă ce-í scris în ea.
Dar când cartea o cetea,
Lacrămile'l podidia;
Dar iară sě 'ntărea,
Lacrămile îşĭ ştergea
Şi în sine îşĭ zicea:
— „E poruncă 'mpěrătéscă,
Trebue să sě împlinéscă!“
Nicĭ un pic el nu maĭ sta,
Ci Dómneĭ luĭ îi zicea:
— „Nevăstuţă, Dómna mea,
Singură veĭ rěmânea,
Căcĭ cartea ce am cetit
Nu e carte de cetit,
Ci 'ĭ poruncă de pornit,
De pornit cu oştile,
Ca să 'mĭ apěr ţěrile!
Dar ţine inelul meŭ,
Pune 'l pe degetul těŭ,
Şi de-ĭ vedea că albesce,
Maĭ trage a mea nădejde;
De-ĭ vedea c'o ruginit,
Să scĭĭ mândro, c'am murit!“
Ea atuncĭ sě jăluia
Şi din gură cuvênta:
„Na şi tu nărama mea,
Nărama mea de mětasă

Pe marginĭ cu aur trasă;
De-ĭ vedea că sě albesce,
Poţĭ trage a mea nădejde;
De'ĭ vedea c'o ruginit,
Poţĭ să scĭĭ, că am murit!“
Apoĭ craiŭ o 'mbrăţişa,
Cu dulce o săruta,
Murgul că 'l încăleca
Şi cu óstea că 'mĭ pleca;
Iară Dómna 'ĭ rěmânea
Supěrată 'n voiă rea,
Ca şi omul ce-a perdut
Tot ce 'n lume a avut!

* * *

După multă cale grea
Crăişorul ajungea
La codru cu óstea sa,
Şi mergênd pân' la un loc,
Aprinseră un mare foc
In mijlocul codruluĭ,
La fântâna corbuluĭ.
Dară craiul ce'mĭ făcea?
Dor de crăiasă'ĭ venia,
Mâna 'n pozonarĭ băga
Şi nărama o scotea.
Dar la ea când sě uita,
Inima-ĭ sě despica,
Căcĭ o vědù ruginită

Pe unde fù aurită.
Atuncĭ craiul supĕrat
La ostaşĭ a cuvêntat:
„Braviĭ meĭ, ortaciĭ meĭ,
Şi feciorĭ ca nesce leĭ,
Staţĭ pe loc, mĕ aşteptaţĭ
Şi la umbră vĕ culcaţĭ,
Că acasă mĭ-am zoitat uita
Paloşul cel rotilat,
Pe o masă aruncat,
Paloşul cel aurit
Pe o masă asvêrlit!“
Şi ’napoĭ el sĕ pornea
Şi c’un tînĕr sĕ ’ntâlnea,
Cu un tînĕr cu cal mic
Şi din gură i-a grăit:
„Ce-ĭ de noŭ, de unde viĭ;
De-a mea Dómnă ce maĭ sciĭ?“
Voinicelul rĕspundea
Crăişoruluĭ aşa:
„Să trăescĭ, crăişor craĭŭ,
Multe zile să maĭ aĭ!
De uniĭ póte-ar fi bine,
Dar nu-ĭ baş bine de tine!
Tatăl tĕŭ ţar’a prădat,
Pe mândra ţ’aŭ aruncat
Într’un lac adênc şi lat!“
Crăişor cum audia,
De dor maĭ că mi-şĭ pocnea,

Din ochĭ lacrămĭ că ’mĭ vĕrsa,
Şi din gură cuvênta:
„Na, voinice, calul meŭ,
Ca să’l ducĭ la tatăl meŭ;
Şi de mine de-a ’ntreba,
Să iĭ spuĭ tu luĭ aşa:
Să iĭ spunĭ, că eŭ m’am dus
Tot pe malu apiĭ ’n sus.
Unde apa o clocotit,
Acolo eŭ am sărit!“
Voinicul încăleca,
La împĕratul pleca,
Şi tóte iĭ povestea
Cum crăişoru-ĭ spunea.
Tatăl sĕŭ cum audia,
Fórte rĕŭ sĕ supĕra,
Tótă ţara o scula,
Lacu ’ntreg că îl sĕca,
Il sĕca şi îl stîrpea
Şi copiiĭ şi’ĭ găsia,
Amêndoĭ îmbrăţişaţĭ
Pe noroiul luĭ culcaţĭ.
Apoĭ tatăl nĕcăjit
In mătasă ĭ-a ’nvĕlit,
Şi unde lacul era
Biserică ridica
Şi acolo ’ĭ îngropa.
Pe el acolo ’ĭ punea,
În altariŭ la rĕsărit,

Pe ea la uşă 'n sfinţit.
Dar colea când sĕ 'nsĕra,
O minune sĕ ivea:
Din el, frate, că 'mĭ eşia
Un brad mândru crengurat
Spre biseric' aplecat;
Iar din ea că mi-şĭ eşia
O iederă frumuşea,
Care peste ea s'a 'ntins
Şi cu bradul s'a cuprins.
Şi câţĭ ómenĭ că 'mĭ treceaŭ
Şi pe eĭ aşa 'ĭ vedeaŭ,
Toţĭ din gură cuvêntaŭ:
— „Tună, dómne, şi trăsnesce,
În cela ce despărţesce
Pe un june şi p'o fată,
Când li-ĭ dragostea curată;
P'o nevastă ş'un bărbat,
Când li-ĭ doru 'mpreunat!“

24.

FATA DE GHINĔRAR.

Colo sus la rĕsărit,
Celuit-aŭ, celuit,
Fecior negru de zlătar
O fată de ghinĕrar:
— „Haida, mândră, după mine,
Că-ĭ trăi tu fórte bine;
Ce căşĭ are tatăl tĕŭ
Aşa are tata meŭ,
Colo jos pe şesurele
Acolo-s căşile mele!
Eĭ de mână s'aŭ luat,
Şesu 'n jos l'aŭ alergat;
Când era pe şesurele,
Vedea nesce fumurele:
„Acolo 's căşile mele!“
Cum acolo aŭ ajuns,
Grea durere o-a pătruns.
Sta în loc şi a strigat:
„Vaĭ, Dómne, ce am lucrat!

Din căşĭ mândre văruite,
Intru'n corturĭ tot cernite“!
Dar feciorul o-a luat
Şi cu ea 'n cort a întrat.
Ea la masă a alergat
Şi aşa i-a cuvêntat:
— „Décă tu m'aĭ celuit,
De părinţĭ m'aĭ despărţit,
Casele mi-am părăsit
Adă-mĭ pâne şi cuţit
Să'mĭ maĭ trécă de urît!“
Sócră-sa a auḑit
Şi din gură ĭ-a vorbit:
— „Tu mândruţo frumuşea,
Noră noruliţa mea.
Décă tu te-aĭ îndrăgit
Şi la noĭ dac'aĭ venit,
Eŭ de lucru îţĭ voĭ da
Acele şi coşarca
Şi d'arêndul uliţa;
Coşarca şi acele
Şi d'arêndul casele!“
Nora rĕŭ s'a supĕrat
Şi prin cort a măturat;
Tot gunoiul adunat
Afară l'a aruncat;
Când afară l'a ţipat,
Écă Dumnezeŭ a dat
Treĭ puiuţĭ de rândunea

Ce de cort s'apropia
Şi spre dênşiĭ ea privea,
Tot privea şi le vorbea:
— „Treĭ puiuţĭ de rândunea,
N'aţĭ vĕḑut pe maica mea?“
— „Ba vĕḑurăm rĕŭ plângênd,
Pâne albă frămêntând;
Nice apă nu punea,
Ci în lacrămĭ o muia,
Ş'o cocea în suspinele
Ş'o mânca în dor şi jele!“
— „Treĭ puiuţĭ de rândunea,
De tata ce-aţĭ auḑit?“
— „Noĭ pe dênsul l'am vĕḑut
La o şatră ţigănéscă
Caiĭ să şi-ĭ potcovéscă,
Să pună potcóve late
Şi pe tine să te cate!“
— „Treĭ puiuţĭ de rândunea,
Spuneţĭ voĭ taichiĭ aşa:
Nu pună potcóve late
Şi pe mine nu mĕ cate.
Şi puiuţĭ de rândunea,
Spune-ţĭ voĭ maichiĭ aşa:
Pâne albă nu frămênte,
După mine nu sĕ cânte,
Şi hainele din fetie
Nicĭ le vênḑă, nicĭ le ţie,
Ci le 'ncarce pe treĭ carĕ

Și le scótă 'ntre hotarĕ
Și le dee foc și pară.
Dacă nu le-am fost domnul,
Să le vĕd baremĭ fumul;
Dacă nu le-am fost dómna,
Să le vĕd baremĭ para,
Și să vadă lumea tótă
Câtă minte-ĭ la o fată,
Și să scie și părinţiĭ,
Să'șĭ înveţe eĭ copiiĭ;
C'am avut și eŭ un tată
Cunoscut de lumea tótă,
Nu sciŭ, nu m'a învĕţat,
— Saŭ eŭ nu l'am ascultat,
Că, Dómne, rĕŭ am umblat!"

25.

DIN, CONSTANTIN
ȘI
ROMÂN.

Colo jos maĭ din jos
Unde-ĭ locul maĭ frumos,
Jos în apa Nistruluĭ
În ţara Românuluĭ,
Unde Nistrul sĕ 'nvêrtesce
Și poiana mĭ-o lărgesce,
Dunăricea mĭ-o opresce,
Zac corturĭ ca degeţele
Și focurĭ ca nisce stele,
Éră cortul din mijloc
Strălucesce ca ș'un foc,
Că-ĭ la póle poleit
Și 'ĭ tot bolldurĭ de argint
Și 'ĭ cu aur aurit,
Ce n'aĭ vĕdut pe pămênt.
Dar în cort cine ședea?
Treĭ voĭnicĭ Românĭ era.
Era Din și Constantin

Şi cel mic copil Român;
De nimic grijă n'avea,
Ci mi-şĭ bea şi sĕ gostia
Cu treĭ fete de 'mpĕrat,
Carĭ cu sabia le-aŭ luat
Din mijloc de Ţarigrad,
Dela cinstitu 'mpĕrat.
Iar straja mi-o străjuia
Sĕvaĭ dulce mumă-sa,
Ce spre rĕsărit căuta
Şi la fiiĭ eĭ striga:
„Auḑĭ Dine, Constantine
Şi cel mic copil Române!
Voĭ toţĭ beţĭ şi vĕ gostiţĭ,
Dar ian afară eşiţĭ,
Vĕ uitaţĭ spre rĕsărit;
Nu sciu, macu-ĭ înflorit,
Orĭ sunt Turciĭ năvăliţĭ
Sĕvaĭ către noĭ porniţĭ!
Dară Din şi Constantin
Strigă la micul Român:
— „Tu din zile escĭ maĭ mic!
Dar de voinic, maĭ voĭnic!
Du-te tu, de te ivesce,
De pe movilă privesce,
Pe rêndurĭ şi pe şireagurĭ
Şi numĕră-ĭ şi pe stégurĭ.
De vor fi numaĭ o mie,
D'abia ţ'or fi numaĭ ţie;
Iar d'or fi maĭ mult de douĕ,

Să ne daĭ scire şi nouĕ!“
Când Românĭ că auḑia,
Pe loc de pe jeţ săria,
Săbióra 'şĭ încingea
Şi afară mi-şĭ eşia,
La grajd iute că curea
Calul galben şi-l scotea,
Ce cĭulesce epuresce
Şi s'aruncă ogăresce;
Frumos îl împodobia
Şi la oblânc sĕ suia,
La movilă alerga,
Pest' armadie căuta;
Sĕ uita peste şirégurĭ,
Numĕra corturĭ şi stégurĭ.
Zi de vară numĕra,
Dară nu maĭ isprăvea.
El atuncia blăstĕma
Şi din gur'aşa grăia:
— „Duce-m'aş şi frică mi-ĭ;
Întórce-m'aş, ruşine mi-ĭ,
De treĭ fete de 'mpĕrat!“
Carĭ cu sabia le-am luat
Din mijloc de Ţarigrad
Dela cinstitu 'mpĕrat!“
Apoĭ cruce îşĭ făcea
Şi din graĭŭ aşa zicea:
— „Acum ce-o vrea Dumnezeŭ
Şi astăzĭ norocul meŭ!“
Ca vêntul sĕ sloboḑia

Şi în Turcĭ polog făcea,
Sĕĭ! ca vêntul viorint
Şi culcă tot la pămênt,
Şi-ĭ tăia ca lemnele
Şi-ĭ pisa ca verzele;
In treĭ zile şi treĭ nopţĭ
Singur prăpădì pe toţĭ.
Când treĭ zile sĕ'mplinea,
Muma lor în cort întra,
Cătră fiiĭ sĕĭ zicea:
— „De treĭ zile vĕ gostiţĭ
Şi nicĭ grijă nu aveţĭ,
Sĕĭ! Dine şi Constantin,
De micul copil Român!
Póte că el o perit,
De aĭa n'a maĭ venit!"
Eĭ aşa când auḑiaŭ,
De pe jeţ iute săriaŭ,
Săbiórele 'ncingeaŭ
Şi la oblânc sĕ suĭaŭ,
Şi la drum eĭ mi-şĭ porniaŭ,
In tóte părţĭ sĕ uitaŭ
Şi eĭ tare sĕ miraŭ,
Când pe Român îl vedeaŭ,
Cu murguţul rînchezând,
Rînchezând şi fluerând
Şi sabia întorcênd.
Iar Român când iĭ vedea
El din gur'aşa grăia:
— „Auḑĭ, Dine, Constantine,

Să vĕ păziţĭ tare bine,
A vĕ apĕra de mine!
Că treĭ zile s'a'ncheiat,
De când la turcĭ am tăiat;
Murgul meŭ că a turbat,
A turbat s'a 'nspăĭmêntat,
Săbióra 'mĭ s'a spurcat.
Auḑi-mĕ, frate Dine,
Să nu o spurc şi în tine!"
El dacă mi-şĭ auḑia,
Iute în lăturĭ sĕ da,
Luĭ Român larg drum făcea,
Pănă el că mi-şĭ trecea.
Mergea Român, cât mergea,
Păn' acasă ajungea;
Mama 'nainte eşia
Cu treĭ fete de 'mpĕrat,
Carĭ cu sabia le-a luat
Din mijloc de Ţarigrad
Dela cinstitu 'mpĕrat.
Una calul iĭ lua
Şi în grajd că îl băga,
Alta de mână 'l lua
Şi în casă îl băga,
Iar a treia scaunu-ĭ da
Şi cu vin bun îl gostia,
Pân' Român sĕ pridăgea,
Vesel ér toţĭ sĕ gostea!

* * *

26.

SILA SĂMĂNDILA
ŞI
DĔLEA DĂMIAN.

Pórtă-sĕ prepórtă-sĕ
Sevaĭ Silă Sămăndila,
Silnica pămêntuluĭ,
Găzdăbaşa dracilor,
Făcĕtórea vrăjilor
Iubéţa voinicilor.
Sĕ purta, cât sĕ purta,
Dară Dĕlea Dămian
Prunc de doĭ-spre-zece anĭ,
Mult îĭ mândru şi iclean
Şi'ĭ de inimă pogan.
Când pe ea că mĭ-o vedea,
Iute 'n grajd că mi-şĭ tuna,
Murgu bine 'l podobia
Şi afară că 'l scotea,
Şi pe cal că sĕ suia
Şi pe drum că el pleca.
Mergea, Dómne, cât mergea,
Pân' la izvor ajungea.,
Când la izvor ajungea
De pé cal sĕ scoboria,
La izvor îl adăpa,
Prin otavă 'l sloboḑia.
Dar Sîla când îl vedea,
Iut' la el că sĕ ducea
Şi din gură aşa grăia:
— „Auḑĭ, Deleo Dămian,
Prunc de doĭ-spre-zece anĭ,
Cine că mi te-a mânat,
In hotar mi-te-aĭ băgat,
De îmĭ secĭ isvórele,
Şi îmĭ pascĭ otăvile?“
Dară Dĕlea Dămian,
Prunc de doĭ-spre-zece anĭ,
Mult îĭ mândru şi iclén
Şi-ĭ la inimă pogan,
Aşa din gură grăia:
— „Auḑĭ Silo, maĭco Silo,
Nu grăbì cu capul meŭ,
Că tot îĭ a tĕŭ d'a tĕŭ,
Pănă noĭ ne-am rĕmăşa,
Dela roşu rĕsărit
Pân' la verde scăpĕtat,
Unde-ĭ locu maĭ cĭudat,
Car' pe care ne-om ajunge,

Ala capul ne vom tunde!“
Dar Sîla când aud̦ia,
Ea de loc sĕ rĕmăşa,
Că nădejde ea trăgea,
Că bună cocie avea,
Tot din dracu cel bĕtrân
Şi din potca cel păgân;
Bucĭumeiĭ dela roţĭ
Tot mânĭ de hoţĭ,
Dar nĕplaziĭ dela roţĭ
Talpe de voinicĭ.
Dar ce caĭ că mi-şĭ avea,
Bată-ĭ maica Precesta?
Doĭ-spre-zece puĭ de Iuda,
Şi frânele dela caĭ
Cosiţe de fete marĭ.
Dar ce slugă că avea,
Bat'o maica Precesta?
Un puĭ de drac că era.
Dară Dĕlea Dămian,
Prunc de doĭ-spre-zece anĭ,
Mult îĭ mândru şi iclén
Şi 'ĭ la inimă pogan,
Ce căluţ că el avea?
Avea puĭ de pigidig.
Éră şéua caluluĭ
Era falça zmĕuluĭ,
Dară frâul dela cal
Douĕ năpîrcĭ galbene,

La cod̦ĭ înodate
Şi la gură 'ntêmpinate.
Când eĭ că sĕ rĕmăşa,
El 'nainte că pleca,
Aşa calu mi-şĭ fugea,
Par' că 'n ceriŭ că fulgera;
Din copite merg schinteĭ,
Iar din gură merg văpăĭ.
Fugea, Dómne, cât fugea,
Pănă Sîla că ugia*).
Dar când ea că mi-şĭ vedea
Că 'napoĭ că rĕmânea,
În trâmbiţă că zicea,
Doĭ-spre-zece dracĭ că eşia,
La cocie îĭ prindea,
De loc pe el ajungea,
Şi aşa Sîla striga:
— „Aud̦ĭ, Dĕleo Dămian,
Copil de doĭ-spre-zece anĭ,
Ado capul să ţi-l taĭŭ,
Că mie escĭ rênduit
Încă de copilaş mic,
Şi sciĭ, cum ne-am rĕmăşit!“
Dară Dĕlea Dămian,
Copil de doĭ-spre-zece anĭ,
Mult îĭ mândru şi iclén
Şi'ĭ de inimă pogan,
El din gură aşa striga:

---

*) ugia-rĕmânea.

27.

RUSALIN A LUĬ DĂMIAN
ŞI
LENA DELA MĂIDAN.

Frunză verde leuştean,
Vaĭ sĕracul Têrnovan,
Têrnovanul Dămian,
Un fecĭor numaĭ avea
Ce Rusalin sĕ numea,
Şi la şcólă el că ’l da,
Sĕ înveţe a scria,
La şcóla dela Măidanĭ,
Unde ’l ţinu câţĭ-va anĭ,
Şi d’aci de fuse
În teologiă ’l duse,
La Vêrşeţul depărtat,
Ca să ’l facă popă ’n sat.
El şcóla că o găta,
Şi acasă că ’mĭ venia,
Ibovnică îşĭ prindea,

Pe Veta dela Socianĭ
Ce-avea cazane de banĭ.
Tată-so, el mi-șĭ vedea
Și bine că nu-ĭ părea
Ce fecĭorul luĭ făcea.
Multă vorbă nu grăia,
Sĕ punea de’l însura
Și nevastă îĭ lua
Pe Lena dela Maidanĭ
Cam tinerică de anĭ,
Dar frumósă ca un sóre
Într’o zi de sĕrbătóre.
Tótă ţara d’o căutaĭ,
Ca și Lena nu găseaĭ.
Ochiĭ eĭ mărgăritar,
Gura eĭ pahar cristal,
Pĕrul eĭ mătasă verde;
Mult sĕ temea, c’o va perde.

II.

Rusalin la têrg mergea,
Și ’napoĭ când sĕ ’ntorcea
Pe la Veta s’abătea.
Veta ’n cale îĭ eșia
Și în casă mi-l chema,
După masă mi-l punea,
Faţa albă ’ĭ săruta,
Cu gura mi-l judeca
Și așa că mi-ĭ zicea:

— „Rusaline, Rusaline,
Să'ţĭ dea Dumnezeŭ mult-bine!“
Ce făcuşĭ şi ce lucraşĭ,
Te puseşĭ şi te 'nsuraşĭ
Şi pe mine mĕ lăsaşĭ.
O-ĭ maĭ bună Lena ta
Decât Veta, mândra ta?
Du-te, taie pe Lena,
Vin' pe mine de mĕ ia!
Şi de nu-ĭ face aşa,
La mine n'aĭ ce căuta,
Şi eŭ te voiŭ blăstĕma,
Să n'aĭ parte de-astă fată,
Păn' nu te-ĭ băga în grópă!“

Rusalin cum auḑia,
El din pept adênc ofta,
Dar nimica nu zicea.
Veta însă nu 'nceta,
Ci mereŭ îl sumuţa:
„O-ĭ maĭ bună Lena ta
Decât Veta, mândra ta?
Du-te, tae pe Lena,
Vin' pe mine de mĕ ia,
C'atâta blagă ţ-oĭ da,
Şépte carĕ-ĭ încărca,
Tot cu galbenĭ gălbeniorĭ,
Cariĭ aŭ la numĕr sporiŭ!“
Rusalin, fecĭor curat,

Dacă Vet'a încetat,
El aşa i-a cuvêntat:
„Vetă, Vetă, mândra mea,
Cum să taiŭ eŭ pe Lena?
Că tăicuţu Dămian
Numaĭ pe min' m'a avut,
Şi la şcólă că m'a dat
Să mĕ facă popă 'n sat.
Dacă taiŭ eŭ pe Lena,
Nicĭ pe tine nu te-oĭ lua,
Nicĭ popă nu m'oĭ făcea,
Ci'n temniţă m'or băga,
În fiarĕ m'or înfunda,
Pe urmă m'or spânzura,
Corbiĭ carnea mĭ-or mânca,
Tu pe mine mi-ĭ uita,
Cu altu ti-ĭ mărita!“
Iară Veta rĕspundea:
„Nicĭ grijă d'aia n'avea,
Că am banĭ şi te-voĭ scóte,
Nu-ĭ avea de mórte parte!
Dar mergĭ, taie pe Lena,
Vin pe mine de mĕ ia,
Că de nu-ĭ face aşa,
La mine n'aĭ ce căuta;
Ba şi rĕŭ te-oĭ blăstĕma
Cu blăstĕmul cel maĭ greŭ,
Ce l'o lăsat Dumnezeŭ!“

III.

Rusalin acas mergea
Supĕrat şi ’n voie rea,
Şi cătră Lena zicea:
— „Lenă, Lenă, mândra mea,
Perie-te cum veĭ vrea,
Schimbă-te cum ţ’o plăcea;
Albesce-te pe obraz,
Ia-ţĭ şi salba la grumaz,
Şi mi-şĭ pune să prânzim,
Amêndoĭ să ne gostim,
Şi să mergem amêndoĭ
Păn’ la pădure la oĭ,
Să vedem, orĭ slugile
Ce mi-şĭ fac cu oile!“
Lena din gură ’mĭ grăia:
— „Rusaline, Rusaline,
Să ’ţĭ dea Dumnezeŭ mult bine!
M’oĭ schimba cum mĭ-o plăcea,
M’oĭ peria cum oĭ vrea,
Mĭ-oĭ lua salba la grumaz
M’oĭ rumeni pe obraz,
Şi ţ’oĭ pune de-ĭ prânzi,
Dar tu singur ti-ĭ gosti,
Eŭ cu tine n’oĭ porni,
Că rĕŭ vis eŭ am visat
Că tu capul mi-aĭ tăiat!“
Atuncĭ el ce mi-şĭ făcea?
De pe scaun sĕ scula

Şi c’o palmă mĭ-o ştergea,
Roşu sânge-o năpădea,
Roşu sânge ’ntunecat
Cu măsele mestecat!
Dacă vedea că-ĭ aşa,
Cu vin roşu sĕ spĕla
Şi cu Rusalin pleca.
Dară el unde-o ducea?
Prin mijlocul codruluĭ,
Unde-ĭ data ~~lotruluĭ~~.
Acolo el sĕ opria
Şi cătră Lena zicea:
— „Leno, Leno, mândra mea,
Aşterne tu cuşma ta,
Ca să şedem noĭ pe ea;
Amêndoĭ să odihnim
Până ce oile vin!“
Atuncĭ Lena ce făcea?
Cuşma ea o aşternea,
Amêndoĭ pe ea şedeaŭ,
Oile nu maĭ veniaŭ.

Lena din gură grăia:
„Rusaline dumneata,
Noĭ prea mult am odihnit,
Oile n’or maĭ venit!“
Rusalin din graiŭ grăia:
„Auḑĭ, Leno, mândra mea,
Dacă ţi-ĭ ţie urît,

Orĭ calea te-a obosit,
Culcă-te și dormĭ un pic“.
Len’ atuncĭ ce mi-șĭ făcea?
Capul jos că îl punea,
Somn de mórte o prindea.
Iar Rusalin ce făcea?
Mâna pe tureac băga,
Cuțitul că și-l scotea,
Cu amnariŭ ’l ascuția.
Len’ atuncĭ sĕ pomenia,
Și așa că mi-ĭ zicea:
— „Rusaline, Rusaline,
Să aĭ parte tot de bine,
De ce ascuțĭ la cuțit?
Mie tare mi-ĭ urît!“
— Lenă, Lenă, draga mea,
Culcă-te, grijă n’avea;
Culcă-te, să odihnescĭ,
Că mie nu’mĭ poruncescĭ.
Cu cuțitul oĭ tăia
Mĭelul, care mĭ-o plăcea.
Iară Lena îĭ zicea:
„Rusaline-ĭ postul mare
Și nu-ĭ bine a sângera-re“!
Apoĭ iar că sĕ culca,
De noŭ Lena adurmia,
Dar Rusalin ce ’mĭ făcea?
Semn la slugĭ că le dădea,
Slugile s’apropia,

El cu cuțitul trăgea,
Vrênd capu Leneĭ a tăia.
Dumnezeŭ nu-ĭ ajuta,
Că capul nu-ĭ nimeria,
Mâna dréptă i-o zgodea.
Atuncĭ Lena că ’mĭ sărea,
Mâna ’n grumaz i-o punea
Și la fugă o lua.
Rusalin din graiŭ grăia,
Slugilor le poruncea,
Ca să prindă pe Lena.
Slugile îl ascultaŭ
Și nicĭ cincĭ pașĭ nu făceaŭ,
Păn’ pe Lena o prindeaŭ,
La Rusalin o duceaŭ.
Lena așa sĕ ruga:
„Rusaline dumniata,
Lasă-mĕ, nu mĕ tăia,
De mână m’oĭ vindeca,
Du-te tu la Veta ta
Și trăesce cum îĭ vrea;
Eŭ mĕ duc la maĭca mea
Ș’oĭ trăi cum oĭ putea,
O maĭ bine, o maĭ rĕŭ,
Cum o zice Dumnezeŭ!“
Rusalin nu asculta,
Ci cu cuțitul trăgea.
Frunză verde de păpușă,
Iĭ punea cuțitu ’n gușă;

Frunză verde de curechĭ,
O tăia păn' la urechĭ.
Apoĭ salba i-o lua
Şi el la slugĭ că li-o da;
Slugile o împărţia
Şi Rusalin le zicea:
— „Slugĭ bune şi credinciόse
Eŭ mĕ 'ncred în vorba vόstră!
Să nu spuneţĭ ce-aţĭ vĕḑut
Şi ce-aicĭ s'a petrecut,
Că de nu s'o izăfla,
Multă blagă vĕ voiŭ da
Şi pe mine mĕ legaţĭ
De doĭ gorunĭ aplecaţ
Şi tăĭcuţu d'o pleca
Şi de mine o 'ntreba,
Voĭ să'ĭ spuneţĭ luĭ aşa:
Noĭ pe el nu l'am vĕḑut,
Pόte 'n codriĭ s'o perdut!
Atuncĭ el că o pleca
Şi pe noĭ că ni-o căuta
Şi bine că ni-o afla:
Pe mine aci legat
Şi capul Leneĭ tăiat!
Eŭ i-oĭ spune că lotriĭ
Ne-aŭ dus pe noĭ în codriĭ,
Pe mine că m'or legat,
Pe Lena că or tăiat
Şi salba că i-or luat.

Tata îmĭ va crede mie,
Domniĭ nu-mĭ vor da robie!“

IV.

Nicĭ o zi că nu trecea,
Dămian la oĭ venea,
Şi pe slugĭ le întreba:
N'or vĕḑut eĭ pe Lena,
Pe Lena, pe Rusalin
Fecĭorul lĭ cel dintâĭ?
Slugile îĭ rĕspundea,
Că n'or vĕḑut pe Lena,
Nicĭ pe el şi nicĭ pe ea,
N'or vĕḑut pe nimenea.
Dămian ce mi-şĭ făcea?
Tare rĕŭ sĕ supĕra
Şi în codriĭ sĕ băga
Şi pe copiĭ şi 'ĭ căuta,
Dară nu-ĭ putea afla.
După cale lungă, grea
Dămian mi-şĭ ajungea,
Într'o largă poeniţă
La o mică fântâniţă,
Acolo el odihnea
Şi din pept suspin scotea.
Rusalin îl auḑia,
Pe oftat îl cunoscea
Ş'apoĭ mi-sĕ opintea
Ş'aşa tare el striga,

De pădurea rĕsuna.
Tatăl sĕŭ îl auḑia
Şi la el iute pleca.
Dómne bine îĭ părea!
Dar la el când ajungea,
De ce vedea, sĕ 'ngrozia.
Vedea-şĭ fecĭorul legat
Şi capul Leneĭ tăiat.
Atuncĭ Rusalin zicea:
— „Deslégă-mĭ, taĭcă, mâna,
Că lotriĭ rĕŭ m'aŭ legat,
Pe Lena o aŭ tăiat,
Şi salba că i-aŭ luat!"
Dămian îl deslega,
Dar vorbele nu-ĭ credea,
Ci aşa luĭ îĭ zicea:
— „Rusaline, Rusaline,
Ce făcuşĭ, nu făcuşĭ bine!
Tu pe Lena aĭ tăiat,
Omenia ţ'aĭ mâncat
Şi veĭ muri spânzurat
Ca şi omul blăstĕmat!"

Apoĭ acas sĕ duceaŭ,
Pe Lena o îngropaŭ.

Frunză verde de rogoz,
Rusalin îĭ la Logoj;
Frunză verde cheutóre,

Rusalin îĭ la prinsóre,
Frunză verde pe lopată,
Măĭdăneanţa 'ĭ făr' de fată;
Frunză verde de bujor,
Dămian îĭ făr' de nor,
Făr' de nor, făr' de fecior,
C'aşa le-o fost data lor!*)

◆

*) Cele cuprinse în acest cântec s'aŭ întêmplat într'adevĕr, înainte de asta cu 60 de anĭ. Têrnova şi Soceniĭ sûnt sate frumóse şi marĭ, locuite numaĭ de Românĭ harnicĭ; sûnt vecine cu Valeadieni, în cercul pretorial al Reşiţeĭ. Rusalin, fecĭorul luĭ Dămian, după-ce a omorît pe Elena, a ajuns la Lugoj în temniţă, unde a stat câţĭva anĭ, dar tatăl sĕŭ cu banĭ l'a scos din prinsóre.

Venind el dela Lugoj ş'a adus de acolo o nevastă, căcĭ Veta sĕ măritase după un preot din Ezeriş.

Părinţiĭ Veteĭ aŭ fost fórte bogaţĭ. Tatăl sĕŭ murise şi mamă-sa Raĭna maĭ avea un fecĭor însurat în casă. Casa lor şi astăzĭ e ca atuncĭ, făcută din pétră şi acoperită cu aramă, dar scundă, căcĭ pe acele timpurĭ nime nu făcea case ca acum; atuncĭ însă era fórte lăudată.

După ce ajunse Rusalin la Lugoj, la casa Veteĭ în Socenĭ s'aŭ întêmplat lucrurĭ gróznice.

Într'o sară mama Veteĭ, Raĭna, făcuse mălaiul și 'l pusese pe loparĭ, ér țĕstul era ars. Fratele Veteĭ era dus de acasă, numaĭ Raĭna, Veta și noru-sa eraŭ acasă. Atuncĭ de-odată intrară la ele o bandă de hoțĭ. Era vestitul hoț Ianăș Rus din Câlnic cu céta luĭ. Când intrară eĭ în casă prinseră pe bĕtrâna Raĭna și pe noru-sa, iar Veta sĕ ascunse într'o ladă cu făină. Pe bĕtrâna Raĭna o siliră să le dee banĭ și ea nevrênd o legară cu mânile în spate și o puseră pe vatra arsă, băgându-ĭ capul sub țest; ér pe noru-sa o luară cu eĭ și sĕ duseră în cămară și începură a scotoci după banĭ. În vremea aceea Veta eși din făină și scóse pe mamă-sa de sub țest maĭ mórtă, și începură a striga „larma“. Hoțiĭ o luară la fugă, și în marginea Soceniuluĭ un hoț, nu sciŭ cum, a căḑut și ș'a frânt un picior. Hoțiĭ ceialalțĭ l'aŭ omorît și l'aŭ lăsat acolo. Aceștĭ hoțĭ aŭ fost prinșĭ maĭ târḑiŭ și spânzurațĭ la Vêrșeț.

Despre Elena dela Maĭdan sĕ zice, că era fórte frumósă; ea fusese mătușa păinteluĭ Dionisie Liuba, a D. Athanasie Cimponeriu, fost jude la tabla reg., și e din familia Cimponeriu. Așa 'mĭ spuse învĕțătorul Sofroniu Liuba din Măidan.

În Bogșa montană și în Lugoj am vĕḑut zugrăvită o figură femeiască cu furca în brêŭ și cu fusul în mână pe ușa duchianelor unor neguțătorĭ și din jos scris: „La Româna sîrguitóre“.

Aceea figură femeiască poporul crede, că e a Eleneĭ dela Măidan.

Așa odată la Lugoj vĕd maĭ mulțĭ ómenĭ uitându-sĕ la aceea figură și 'ĭ întreb, că al cuĭ e chipul acesta? Unul îmĭ zise: Cum, dóră nu sciĭ? — Nu! îĭ rĕspunseĭ eŭ. Acésta e Iléna dela Măidan! îmĭ zise altul, un om de rênd. Săraca a fost fórte frumósă. Și începù să'mĭ spună povestea eĭ.

Rusalin, fecĭorul luĭ Dămian, a murit maĭ an-țărț, moș bĕtrân, alb ca óia.

FINE.

CUPRINSUL.

Pagina.

Prefață . . . . III.
1. Tinerel voĭnic . . . . . 11.
2. Mîrza . . . . 17.
3. Tănislav . . . . 22.
4. Marcu Jagărul . . . . . 32.
5. Iancu și Lena . . . . . 39.
6. Iovan Iorgovan . . . . . 45.
7. Iancu Săbiancu . . . . . 57.
8. Voĭnicul Vălean . . . . . 62.
9. Ienășel cel frumușel. . . . 65.
10. Fratele și sora . . . . . 74.
11. Fecĭorul luĭ Dămian. . . 78.
12. Voĭnicul blăstĕmat . . . 82.
13. Mândra și hoțul . . . . . 85.
14. Voichița . . . . 87.
15. Ianăș Gulianăș. . . . . . 100.
16. Gruia copilul . . . . . . 108.
17. Iancu Jianul . . . . . . 115.
18. Gruia luĭ Novac . . . . . 124.
19. Lină Rujălină . . . . . . 140.

Pagina.
20. Blăstĕmul mândreĭ . . . 144.
21. Patima luĭ Ioan Stoia . . 147.
22. Jalea braduluĭ . . . . . 153.
23. Crăişor cu mult dor. . . 155.
24. Fata de ghinĕrar . . . . 161.
25. Din, Constantin şi Român 165.
26. Sîla Sămăndila şi Dela Dămian . . . . 170.
27. Rusalin a luĭ Dămian şi Lena dela Maidan . . . 176.

ACADEMIEI
REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

134

ACADEMIA R.
Nr. 1049